

Univerza
v Ljubljani

Fakulteta
za gradbeništvo
in geodezijo

Jamova cesta 2
1000 Ljubljana, Slovenija
<http://www3.fgg.uni-lj.si/>

DRUGG – Digitalni repozitorij UL FGG
<http://drugg.fgg.uni-lj.si/>

To je izvirna različica zaključnega dela.

Prosimo, da se pri navajanju sklicujete na bibliografske podatke, kot je navedeno:

Gaál, J., 2014. Analiza nastanka zemljiškega katastra ob državni meji z Madžarsko. Diplomna naloga. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo. (mentorica Lisec, A., somentor Čeh, M.): 35 str.

Datum arhiviranja: 02-10-2014

University
of Ljubljana

Faculty of
Civil and Geodetic
Engineering

Jamova cesta 2
SI – 1000 Ljubljana, Slovenia
<http://www3.fgg.uni-lj.si/en/>

DRUGG – The Digital Repository
<http://drugg.fgg.uni-lj.si/>

This is original version of final thesis.

When citing, please refer to the publisher's bibliographic information as follows:

Gaál, J., 2014. Analiza nastanka zemljiškega katastra ob državni meji z Madžarsko. B.Sc. Thesis. Ljubljana, University of Ljubljani, Faculty of civil and geodetic engineering. (supervisor Lisec, J., co-supervisor Čeh, M.): 35 pp.

Archiving Date: 02-10-2014

Univerza
v Ljubljani

Fakulteta za
*gradbeništvo in
geodezijo*

Jamova 2
1000 Ljubljana, Slovenija
telefon (01) 47 68 500
faks (01) 42 50 681
fgg@fgg.uni-lj.si

UNIVERZITETNI ŠTUDIJSKI
PROGRAM PRVE STOPNJE
GEODEZIJA IN
GEOINFORMATIKA

Kandidat:

JÓZSEF GAÁL

**ANALIZA NASTANKA ZEMLJIŠKEGA KATASTRA OB
DRŽAVNI MEJI Z MADŽARSKO**

Diplomska naloga št.: 72/GIG

**THE ANALYSIS OF THE ORIGIN OF THE LAND
CADASTRE AT THE BORDER WITH HUNGARY**

Graduation thesis No.: 72/GIG

Mentorica:

izr. prof. dr. Anka Lisec

Predsednik komisije:

prof. dr. Bojan Stopar

Somentorja:

asist. dr. Marjan Čeh, dr. Joc Triglav

Ljubljana, 23. 09. 2014

STRAN ZA POPRAVKE

Stran z napako

Vrstica z napako

Namesto

Naj bo

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani **József Gaál** izjavljam, da sem avtor diplomske naloge z naslovom »**Analiza nastanka zemljiškega katastra ob državni meji z Madžarsko**«.

Izjavljam, da je elektronska različica v vsem enaka tiskani različici.

Izjavljam, da dovoljujem objavo elektronske različice v digitalnem repozitoriju.

Ljubljana, 20. 9. 2014

JÓZSEF GAÁL

BIBLIOGRAFSKO–DOKUMENTACIJSKA STRAN IN IZVLEČEK

UDK:	528.44(439)(497.4)(043.2)
Avtor:	József Gaál
Mentorica:	izr. prof. dr. Anka Lisec
Somentorja:	asist. dr. Marjan Čeh, dr. Joc Triglav
Naslov:	Analiza nastanka zemljiškega katastra ob državni meji z Madžarsko
Tip dokumenta:	Diplomska naloga – univerzitetni študij
Obseg in oprema:	35 str., 3 pregl., 28 sl., 3 pril.
Ključne besede:	zemljiški kataster, katastrska občina, Prosenjakovci, ogrski kataster, državna meja

Izvleček

V diplomski nalogi obravnavamo začetke zemljiškega katastra na območju Prekmurja, tako imenovani ogrski kataster. Prva sistematična katastrska izmera na območju Prekmurja sega v obdobje nastanka ogrskega katastra v drugi polovici 19. stoletja. Glavni namen diplomske naloge je bil analizirati in predstaviti nastanek ogrskega katastra in vsebine katastrskega operata. Na podlagi proučene literature, pretežno v madžarskem jeziku, o nastanku katastra v ogrskem delu nekdanje monarhije in pregleda gradiv katastrskega operata za študijsko območje, katastrske občine Prosenjakovci ob današnji slovensko-madžarski državni meji, smo poskušali ugotavljati nekatere posebnosti katastrskih načrtov v primerjavi z načrti franciscejskega katastra v avstrijskem delu nekdanje monarhije. V nalogi je nadalje predstavljen razvoj zemljiškega katastra v Prekmurju, s poudarkom na predstavitvi nove izmere, vključena pa je tudi predstavitev slovensko-madžarske državne meje, ki je s podatki o njenem poteku neposredno povezana z zemljiškim katastrom. Na podlagi terenskega ogleda smo opisali trenutno stanje državne meje ob študijskem območju, dodatno je pojasnjen način evidentiranja podatkov o državni meji v Republiki Sloveniji, za kar je zadolžena Geodetska uprava Republike Slovenije.

BIBLIOGRAPHIC-DOCUMENTALISTIC INFORMATION AND ABSTRACT

UDK:	528.44(439)(497.4)(043.2)
Author:	József Gaál
Supervisor:	Assoc. Prof. Anka Lisec, Ph.D.
Co-advisor:	Assist. Marjan Čeh, Ph.D. Joc Triglav, Ph.D.
Title:	The analysis of the origin of the land cadastre at the border with Hungary
Document type:	Graduation Thesis – University studies
Scope and tools:	35 p., 3 tab., 28 fig., 3 ann.
Keywords:	land cadastre, cadastral municipality, Prosenjakovci, Hungarian cadastre, border

Abstract

In this thesis we are discussing the beginnings of the land cadastre in Prekmurje, the so called Hungarian cadastre. The first systematic cadastral measurements in the area of Prekmurje had been conducted in the framework of the Hungarian cadastre in the second half of the 19th century. The main purpose of this thesis has been to analyze and present the realization of the Hungarian cadastre and the content of the cadastral evidence. On the basis of the available literature about the origin of the cadastre in the Hungarian part of the former monarchy, which was mostly in the Hungarian language, and the overview of the archive documentation of the land cadastre for the studied area, the cadastral municipality of Prosenjakovci at today's Slovene-Hungarian border, we tried to outline some particularities of the cadastral maps comparing to the maps of the Franciscan cadastre in the Austrian part of the former monarchy. Furthermore, the development of land cadastre in Prekmurje is presented, with the emphasis on the systematic new cadastral measurements and the Slovenian-Hungarian state border, since data on the position of state border is directly connected to the land cadastre. Based on the field inspection we presented also materialization of the state border in the field for the study area. Additionally, the evidence of state border, maintained by the Surveying and mapping authority of the Republic of Slovenia, is introduced.

ZAHVALA

Za vso pomoč in strokovno usmerjanje pri izdelavi te diplomske naloge se iskreno zahvaljujem svoji mentorici izr. prof. dr. Anki Lisec in somentorjema asist. dr. Marjanu Čehu ter dr. Jocu Triglavu.

Zahvaljujem se tudi profesorju Márkus Béla za pomoč pri iskanju literature s področja odrskega katastra.

Iskreno se zahvaljujem družini in dekletu za podporo skozi študijsko obdobje in sošolcem ter prijateljem, ki so mi vsa ta leta stali ob strani.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
2	Uporabljene metode in materiali	2
2.1	Metode	2
2.2	Študijsko območje	2
3	ZEMLJIŠKI KATASTER V SLOVENIJI IN NA MADŽARSKEM	4
3.1	Začetki zemljiškega katastra v Sloveniji	4
3.2	Franciscejski kataster	5
3.3	Koordinatni sistemi za izdelavo katastra na območju današnje Slovenije	5
3.4	Začetki katastra na Madžarskem	8
3.4.1	Koordinatni sistemi v ogrskem delu Avstro-Ogrske	8
3.4.2	Triangulacijska mreža v ogrskem delu Avstro-Ogrske	9
3.4.3	Opis meje katastrske občine ogrskega katastra	10
3.4.4	Katastrski operat ogrskega katastra	11
3.5	Nova izmera v Prekmurju	15
4	DRŽAVNA MEJA SLOVENIJE Z MADŽARSKO	17
4.1	Državna meja Slovenije	17
4.2	Slovensko-madžarska državna meja	19
4.2.1	Državna meja med svetovnima vojnama	20
4.2.2	Državna meja z Madžarsko po 2. svetovni vojni	20
4.2.3	Mešana komisija	21
5	REZULTATI IN RAZPRAVA	23
5.1	Značilnosti katastrskih načrtov v mejni katastrski občini Prosenjakovcih	23
5.1.1	Primerjava načrtov ogrskega katastra z načrti franciscejskega katastra v avstrijskih deželah	26
5.2	Mejni znaki na slovensko-madžarski državni meji v katastrski občini Prosenjakovci	26
5.3	Usklajenosti podatkov zemljiškega katastra in poteka državne meje	27
6	ZAKLJUČEK	31
VIRI	33
	Ostali viri	34

KAZALO SLIK

Slika 1: Lega katastrske občine Prosenjakovci.....	3
Slika 2: Katastrska občina Prosenjakovci in Pordašinci na načrtu iz leta 1860 (Vir: ARS, 2014).	3
Slika 3: Koordinatni sistemi Avstrije za Franciscejski kataster (Ferlan, 2005).	5
Slika 4: Koordinatni sistemi na območju Slovenije (Ferlan, 2005).	6
Slika 5: Koordinatni sistemi Buda z izhodiščem na hribu Gellért (Varga, 2005, lasten prikaz).....	7
Slika 6: Zgornji desni vogal katastrskega načrta k.o. Prosenjakovci iz leta 1860 (Vir: ARS, 2014).....	8
Slika 7: Koordinatni sistemi na območju ogrskega dela monarhije (Varga, 2007; lasten prikaz).	9
Slika 8: Gellérthegy v Budimpešti.....	9
Slika 9: Skica zgoščitve triangulacijske mreže (točke s črno piko so dane točke, točke z belo piko so nove točke) (Vucskics, 1896).....	10
Slika 10: Skica meje katastrske občine Prosenjakovci (Vir: ARS, 2014).	11
Slika 11: Terenska skica k.o. Ivanjševci (Vir: ARS, 2014).....	12
Slika 12: Indikacijska skica k.o. Ivanjševci (Vir: ARS, 2014).....	13
Slika 13: Legenda ogrskega katastrskega načrta iz leta 1869 (Török, 2014).	14
Slika 14: Seznam zemljiških parcel za k.o. Prosenjakovci (Vir: ARS, 2014).....	15
Slika 15: Državna meja Republike Slovenije (GURS, 2014; lasten prikaz).	18
Slika 16: Del mejnega načrta na slovensko-madžarski državni meji pri k.o. Prosenjakovci (Vir: GURS, 2014). ..	19
Slika 17: Mejna piramida na slovensko-madžarsko-avstrijski tromeji.	20
Slika 18: Izsek načrta, ki prikazuje razdelitev mejne črte med Kraljevino SHS in Madžarsko (Celar, 2002).....	21
Slika 19: Izrezi iz katastrskih načrtov, na katerih so prikazane različne vrste triangulacijskih točk (Vir: ARS, 2014).....	23
Slika 20: Izrezi iz katastrskih načrtov, na katerih so označene različne vrste triangulacijskih točk, z dodatnim simbolom (Vir: ARS, 2014).	24
Slika 21: Izsek iz legende katastrskega načrta iz leta 1956 (Vir: Catastrum, 2014).	24
Slika 22: Izrez katastrskega načrta, na katerem je prikazan potek meje katastrske občine. Na sliki lahko opazimo tudi črto z zelenimi pikami (Vir: ARS, 2014).	25
Slika 23: Izrez iz katastrskega načrta, na katerem so prikazane parcele, ki so narisane tudi izven okvira. Prikazana je tudi palčna razdelba na okviru načrta (Vir: ARS, 2014).	25
Slika 24: Na zgornji levi sliki je primer glavnega mejnega znaka, na spodnji levi sliki je primer druge vrste vmesnega mejnega znaka in na desni sliki je primer prve vrste vmesnega mejnega znaka.....	27
Slika 25: Na zgornji sliki je prikazan izsek novega mejnega načrta iz EDM-ja, na srednji sliki je prikazan izsek starega mejnega načrta, na spodnji sliki pa je prikazan izsek iz skenograma originala zemljiško katastrskega načrta iz leta 1957 v državnem koordinatnem sistemu D48/GK za isto območje (Vir: GURS, 2014; lasten prikaz).....	28
Slika 26: Primer podatkov državne meje v koordinatnem sistemu D48/GK, ki so bili neposredno koordinatno preneseni v digitalno vektorsko grafiko zemljiškokatastrskega prikaza k.o. Prosenjakovci (Vir: OGU Murska Sobota, 2014).	29
Slika 27: Izsek iz standardne datoteke geodetske uprave TMP.ZKV (Vir: OGU Murska Sobota, 2014).	29
Slika 28: Digitalni zemljiškokatastrski prikaz k.o. Prosenjakovci z vidnimi podatki državne meje. Potek katastrske meje na državni meji je v koordinatnem sistemu D48/GK geolokacijsko v celoti usklajen s podatki državne meje. Deli mej parcel, ki potekajo po državni meji, so v zemljiškem katastru v skladu z določili ZEN evidentirani kot urejeni (Vir: OGU Murska Sobota, 2014).....	30

KAZALO PREGLEDNIC:

Preglednica 1: Koordinate izhodiščnih točk (Ferlan, 2005).	6
Preglednica 2: Obdobje izdelave katastrskih načrtov po Sloveniji (Triglav, 1995).	6
Preglednica 3: Dolžina državne meje Republike Slovenije (SURS, 2014).	19

1 UVOD

V času nastanka prvega zemljiškega katastra v smislu parcelno orientiranega katastra z mersko osnovano grafično predstavitvijo parcel v obliki katastrskih načrtov na območju današnje Slovenije je spadala večina območja današnje Slovenije pod Habsburško monarhijo oziroma Avstrijsko cesarstvo, pozneje Avstro-Ogrsko monarhijo. Avstrijsko cesarstvo iz začetka 19. stoletja se lahko v grobem razdeli na avstrijski in ogrski (tudi madžarski) del. Vse slovenske dežele, razen Prekmurja, so pripadale avstrijskemu delu cesarstva. Prva sistematična katastrska izmera, ki se imenuje franciscejski kataster, po vladarju Francu I, je na teh območjih potekala od leta 1817 naprej. V ogrskem delu monarhije so začeli s katastrsko izmero šele leta 1856. V slovenskem jeziku več avtorjev opisuje sestavo katastrskega operata franciscejskega katastra za Primorsko, Kranjsko, Štajersko in Koroško (Korošec, 1979; Mlakar, 1986; Ferlan, 2005). Manj je bilo v slovenskem jeziku zapisanega o nastanku prvega parcelno orientiranega katastra v ogrskem delu nekdanje monarhije, v Prekmurju.

Namen diplomske naloge je predstaviti začetke katastrske izmere v ogrskem delu monarhije, kar predstavljamo v prvem delu diplomske naloge. Tu nas je predvsem zanimalo, kako je potekala katastrska izmera in katere listine so med izmero nastale. V diplomskem delu je opisano tudi, kako je potekala postavitve mreže (triangulacija) in kateri koordinatni sistemi so se za potrebe katastrske izmere uporabljali v ogrskem delu monarhije. Za študijsko območje je predstavljen tudi potek nove izmere v Prekmurju. Dodatno smo se dotaknili evidentiranja poteka slovensko-madžarske državne meje. Opisano je ozadje določitve poteka ter način evidentiranja poteka državne meje med Republiko Slovenijo in Republiko Madžarsko. Opisan je nastanek tega dela državne meje. Evidentiranje državne meje danes v Sloveniji ureja Zakon o evidentiranju nepremičnin (ZEN, 2006). Pravila o evidentiranju državne meje določa Pravilnik o evidenci državne meje (2006). O označevanju, vzdrževanju in obnavljanju državne meje se mora skleniti tako imenovana ratificirana mednarodna pogodba med državama. Trenutno veljavna pogodba med Republiko Slovenijo in Republiko Madžarsko je Konvencija med Zveznim izvršnim svetom Skupščine Socialistične federativne republike Jugoslavije in vlado Ljudske republike Madžarske o obnavljanju, označevanju in vzdrževanju mejne črte in mejnih oznak na jugoslovansko-madžarski državni meji. Ena od glavnih zahtev omenjene konvencije je ustanovitev mešane komisije. V tem delu diplomske naloge so opisane tudi glavne zahteve konvencije.

Med pomembne rezultate naloge štejemo predstavitev posebnosti ogrskega katastra iz druge polovice 19. stoletja s poudarkom na katastrskih načrtih v primerjavi z značilnostmi franciscejskega katastra, ki je nastal v prvi polovici 19. stoletja v avstrijskem delu takratnega Avstrijskega cesarstva. V tem delu naloge smo na podlagi katastrskih načrtov katastrske občine Prosenjakovci (študijsko območje) in legend za izdelavo načrtov ugotavljali posebnosti katastrskih načrtov tako imenovanega ogrskega katastra v Prekmurju. Za študijsko območje smo na podlagi terenskega ogleda pregledali in opisali stanje državne meje. V zaključnem delu naloge je dodatno predstavljen način usklajevanja podatkov o poteku državne meje in zemljiškega katastra, to je usklajevanje podatkov zemljiškega katastra in evidence državne meje na obodu katastrske občine Prosenjakovci.

2 UPORABLJENE METODE IN MATERIALI

2.1 Metode

V nalogi smo uporabili predvsem opisno (deskriptivno) metodo, kjer smo na podlagi študije literature in zakonodaje predstavili začetek ogrskega katastra in slovensko-madžarsko državno mejo.

V prvem delu naloge smo poskušali predstaviti prvi parcelno orientiran kataster na madžarskem oziroma takratnem ogrskem delu monarhije. Glede na to, da literature o ogrskem katastru v slovenskem jeziku skorajda ni, smo poskušali najti vire v madžarskem jeziku. Pri tem nam je pomagal profesor Márkus Béla z Univerze zahodne Madžarske (*University of West Hungary*). Predlagal je nekaj uporabnih virov literature s področja ogrskega katastra. Veliko uporabljene literature za omenjeno področje je napisal tudi dr. József Varga. Precej literature in podatkov smo nadalje našli v strokovni reviji *Catastrum* ter v nekaterih drugih madžarskih strokovnih člankih.

V drugem delu naloge je opisana slovensko-madžarska državna meja. V tem delu naloge smo za predstavitev omenjene teme uporabljali trenutno veljavno zakonodajo in nekaj pisne literature slovenskih avtorjev. Za opis ratificirane mednarodne pogodbe med državama smo uporabili trenutno veljavno ratificirano mednarodno pogodbo med državama.

V zadnjem delu naloge so predstavljeni rezultati analize vsebine katastrskega operata, s poudarkom na predstavitvi vsebine katastrskih načrtov za katastrsko občino Prosenjakovci. Tu smo uporabili stare katastrske načrte, ki so nastali okoli leta 1860 in so danes shranjeni v Arhivu Republike Slovenije (v nadaljevanju ARS) – glej prilogo A. Na podlagi podrobnega pregleda načrtov smo ugotavljali nekatere značilnosti katastrskih načrtov v primerjavi s pol stoletja starejšimi katastrskimi načrti franciscejskega katastra. Izvedli smo tudi terenski ogled državne meje ob katastrski občini Prosenjakovci in na podlagi ogleda opisali trenutno stanje na omenjenem delu državne meje.

2.2 Študijsko območje

Katastrska občina Prosenjakovci se nahaja v vzhodnem delu Prekmurja, pripada občini Moravske Toplice in leži ob slovensko-madžarski meji. V tej katastrski občini se nahaja naselje Prosenjakovci. Katastrska občina Prosenjakovci je omejena s petimi katastrskimi občinami, in sicer s katastrsko občino Pordašinci, s katastrsko občino Čikečka vas, s katastrsko občino Selo, s katastrsko občino Berkovci in s katastrsko občino Središče. Na sliki 1 je prikazana lega katastrske občine Prosenjakovci. Prosenjakovci imajo po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije 184 prebivalcev (SURS, 2014).

Prva katastrska izmera v katastrski občini Prosenjakovci je potekala leta 1860. Pri takratni izmeri je bila zajeta tudi sosednja katastrska občina Pordašinci. Katastrski operat je bil sestavljen iz grafičnega in opisnega operata. Iz grafičnega operata se je ohranila skica meje katastrske občine, naslovna skica in 7 katastrskih načrtov v merilu 1 : 2880. Iz pisnega operata se je ohranil opis meje katastrske občine, abecedni seznam posestnikov, seznam zemljiških parcel, seznam stavbnih parcel in izračun površin. Trenutno v katastrski občini poteka komasacijski postopek.

Slika 1: Lega katastrske občine Prosenjakovci.

Vse naštete dokumente hrani Arhiv Republike Slovenije. V času nastanka katastra na tem območju so imeli Prosenjakovci in Pordašinci drugo ime, in sicer *Prosznyákfa* in *Pordasincz*. Na sliki 2 se vidi, da so ta imena kasneje popravili z rdečim tušem na *Pártosfalva* in *Kisfalva*, madžarski imeni vasi, ki sta v madžarskem jeziku v uporabi še danes.

Slika 2: Katastrska občina Prosenjakovci in Pordašinci na načrtu iz leta 1860 (Vir: ARS, 2014).

3 ZEMLJIŠKI KATASTER V SLOVENIJI IN NA MADŽARSKEM

Zemljiški kataster je načrtno urejen javni popis podatkov o lastništvu nad zemljišči na določenem območju, ki temelji na izmeri zemljiških parcel. Zemljiški kataster je javni prostorski informacijski sistem, ki je običajno parcelno orientiran, sprotno vzdrževan in lahko vsebuje različne zapise o zemljišču. Upravljati in nadzorovati ga mora praviloma država (Ferlan, 2005). Na območju Slovenije je zemljiški kataster nastal predvsem zaradi potrebe po čim pravičnejši odmeri davkov na kmetijska zemljišča. Kasneje je postal tudi osnova za vpis pravic na zemljiščih v zemljiško knjigo (Mlakar, 1986).

Temeljni zakon o zemljiškem katastru v Sloveniji je Zakon o evidentiranju nepremičnin (ZEN, 2006). Ta zakon pravi, da je nepremičnina zemljišče s pripadajočimi sestavinami. Zemljišče je po tem zakonu zemljiška parcela in je evidentirana v zemljiškem katastru. Pripadajoče sestavine zemljišč so stavbe in deli stavbe, ki so evidentirani v katastru stavb. To pomeni, da sta zemljiški kataster in kataster stavb temeljni evidenci podatkov o zemljiščih in stavbah, oba pa se povezujeta z zemljiško knjigo, kjer so evidentirane pravice in nekatera bremena ne nepremičninah. Zakon nadalje pravi, da je zemljiški kataster sestavljen iz zadnjih vpisanih podatkov o zemljiščih in zbirke listin ter podatkov, ki omogočajo historični pregled sprememb.

V tem poglavju je na kratko podan pregled začetka zemljiškega katastra v Sloveniji. Predstavljen je tudi franciscejski kataster in uporabljeni koordinatni sistemi na območju današnje Slovenije. V nadaljevanju je opisan začetek zemljiškega katastra na Madžarskem. Znotraj tega so opisani uporabljeni koordinatni sistemi, triangulacijska mreža, dela pred katastrsko izmero in vsebina katastrskega operata. Na koncu poglavja je kratko predstavljena tudi nova izmera v Prekmurju.

3.1 Začetki zemljiškega katastra v Sloveniji

Kot prve oblike zemljiškega katastra Slovenije omenjamo tri katastrske operate, ki so nastali od 2. polovice 18. do 1. polovice 19. stoletja. Vsi trije katastri so dobili ime po takratnih vladarjih, ki jim pripisujemo zasluge, da so bili izdelani. To so (Ribnikar, 1982):

- Terezijanski katastrski operat (v času vladanja Marije Terezije),
- Jožefinski katastrski operat (v času vladanja Jožefa II.),
- Franciscejski katastrski operat (v času vladanja Franca I.).

Prvi pomemben korak pri izdelavi Terezijanskega katastra je bil patent oziroma zakon iz leta 1747. Terezijanski kataster je bil izdelan v času od leta 1748 do 1756. Katastrski operat ni imel vseh značilnosti današnjega parcelno orientiranega katastra. Vseboval je popis nosilcev pravnih pravic do zemlje, uporabo zemljišč v okviru štirih katastrskih kultur, napovedi dohodka in zapis podložniških obveznosti. V njem so bile posebej popisane plemiške (dominikalne) in kmečke (rustikalne) posesti. Popisani podatki so bili zbrani v tako imenovanih Terezijanskih davčnih knjigah. Pri popisu zemljišča niso bila izmerjena, temveč je bila njihova velikost ocenjena na osnovi donosa, količine posejanega žita ali količine dnevnega dela v gozdu. Davki na zemljišče so se plačevali deloma v obliki denarja, deloma v obliki naturalij (Mlakar, 1986; Ribnikar, 1982).

Jožefinski katastrski operat je nasledil Terezijanskega dobrih 30 let kasneje. Razlog za izdelavo novega katastra je bil v pomanjkljivosti popisa izmere in napovedi donosa zemljišč Terezijanskega katastra. Katastrski operat je bil izdelan na osnovi patenta cesarja Jožefa II, ki je bil sprejet 20. 4. 1785. Sprva so določili meje katastrskih občin. Vsaka katastrska občina je bila razdeljena na več manjših zaključenih enot, ki so jih imenovali ledine. Na podlagi ledin so opravili popis in izmero vseh zemljiških parcel, od katerih je bilo pričakovati kak donos. Popis, izmero in oceno donosa so zaključili februarja leta 1789 (Ribnikar, 1982).

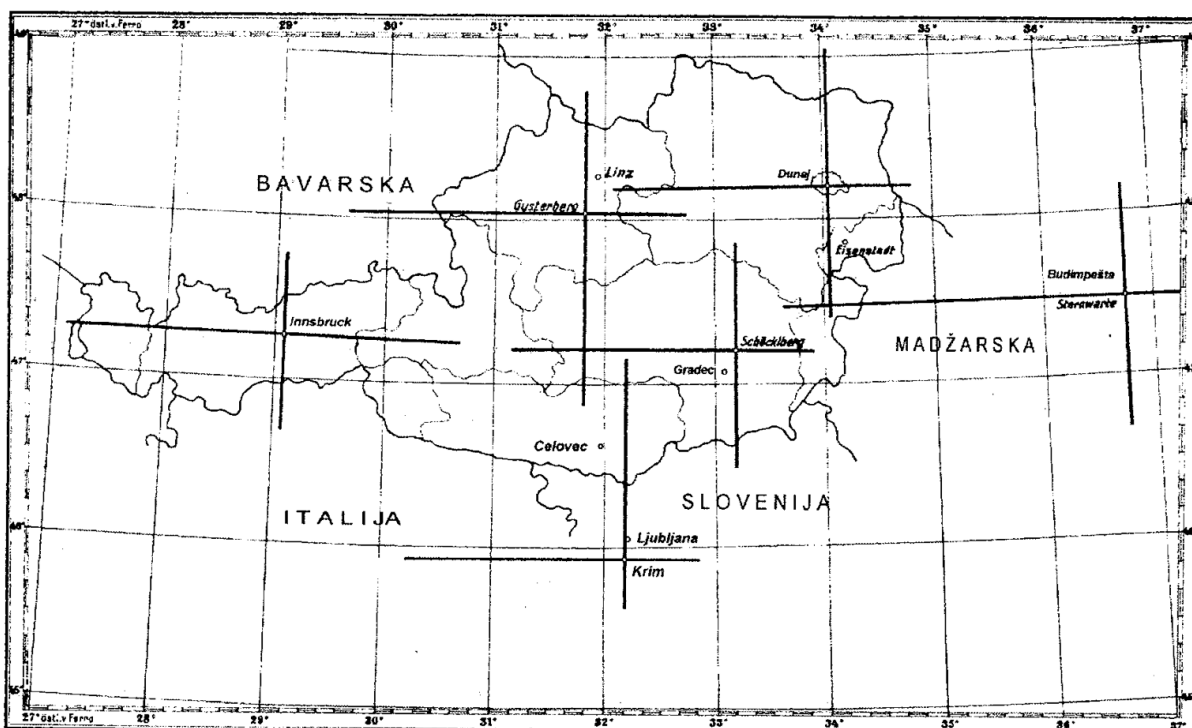
3.2 Franciscejski kataster

Zaradi težav, ki so nastopile zaradi zemljiških davkov, se je cesar Franc I. odločil, da bo uvedel skupen delujoč in stabilen katastrski sistem za celotno monarhijo. To je storil tako, da se je leta 1806 odločil za davčno reformo, kjer naj bi zemljiški davek slonel na podatkih izmerjenih zemljišč. Njegov cilj je bil, da se na osnovi merskih podatkov izdelajo zemljiški načrti. Izmero, ki se je zaradi takratnih Napoleonovih vojn začela izvajati šele na podlagi zakona iz leta 1817, so izvajali vojaški in civilni geodeti, pri čemer so uporabljali merske pripomočke, predvsem geodetsko mersko mizo z diopтром. S pomočjo merske mize so lahko takoj na terenu izdelovali načrte v poljubnem merilu. Zaradi tega se ta metoda omenja kot grafična metoda izmere (Mlakar, 1986).

S postopkom detajlne izmere so začeli spomladi leta 1817. Ta je zajemala območje, na katerem so bile tri trigonometrične točke in 57 grafično določenih trigonometričnih točk. Poizkusna izmera se je izvajala po milanskem sistemu izmere na 7356 oralih, kar je pomenilo 15 mapnih listov v merilu 1 : 2880. Milanski sistem je postal vzorec za zemljiški davek. Ker so bili izpolnjeni vsi predpogoji za nov zemljiški davek, so lahko decembra leta 1817 izdali patent za zemljiški davek (nem. *Grundsteuerpatent*). Le-ta je postal zasnova franciscejskega katastra (Ferlan, 2005).

Za detajlno izmero, ki so jo na območju današnje Slovenije z izjemo Prekmurja izvajali v letih od 1817 do 1829, so predvideli sledeče katastrske sisteme: – glej sliko 3 (Ferlan, 2005):

- Dolnja Avstrija (koordinatno izhodišče na zvoniku cerkve svetega Štefana na Dunaju),
- Gornja Avstrija in Salzburg (koordinatno izhodišče na Gusterbergu),
- Štajerska (koordinatno izhodišče na Schöcklbergu pri Gradcu),
- Koroška (koordinatno izhodišče Krim pri Ljubljani),
- Tirolska in Predarlška (koordinatno izhodišče na farni cerkvi v Innsbrucku).

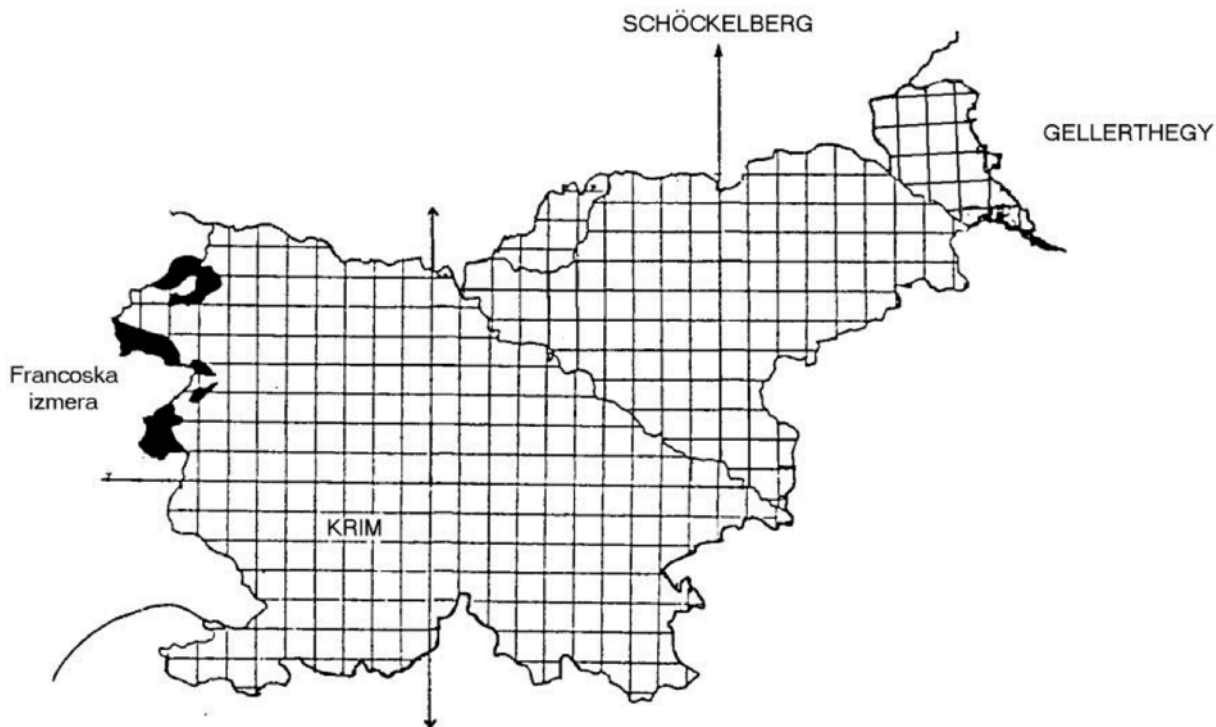

Slika 3: Koordinatni sistemi Avstrije za Franciscejski kataster (Ferlan, 2005).

3.3 Koordinatni sistemi za izdelavo katastra na območju današnje Slovenije

Na območju današnje Slovenije so bili uporabljeni trije koordinatni sistemi, kot je prikazano na sliki 4. Koordinatni sistem z izhodiščem na Krimu je bil uporabljen za območja Koroške, Kranjske in Primorja. Koordinatni sistem z izhodiščem na hribu Schöckl pri Gradcu je bil uporabljen za območje

Štajerske. Koordinatni sistem z izhodiščem na Gellérthegyu v Budimpešti je bil uporabljen za območje Prekmurja (Ferlan, 2005). V preglednici 1 so podane geografske koordinate izhodiščnih točk za vse tri koordinatne sisteme, medtem ko so v preglednici 2 predstavljena obdobja izdelave katastrskih načrtov po Sloveniji.

Slika 4: Koordinatni sistemi na območju Slovenije (Ferlan, 2005).

Preglednica 1: Koordinate izhodiščnih točk (Ferlan, 2005).

Izhodišče koordinatnega sistema	φ	λ
Krim	45° 55' 43,75"	14° 28' 32,95"
Schöcklberg	47° 11' 57,87"	15° 28' 14,18"
Gellérthegy	47° 29' 15,97"	19° 03' 05,81"

Preglednica 2: Obdobje izdelave katastrskih načrtov po Sloveniji (Triglav, 1995).

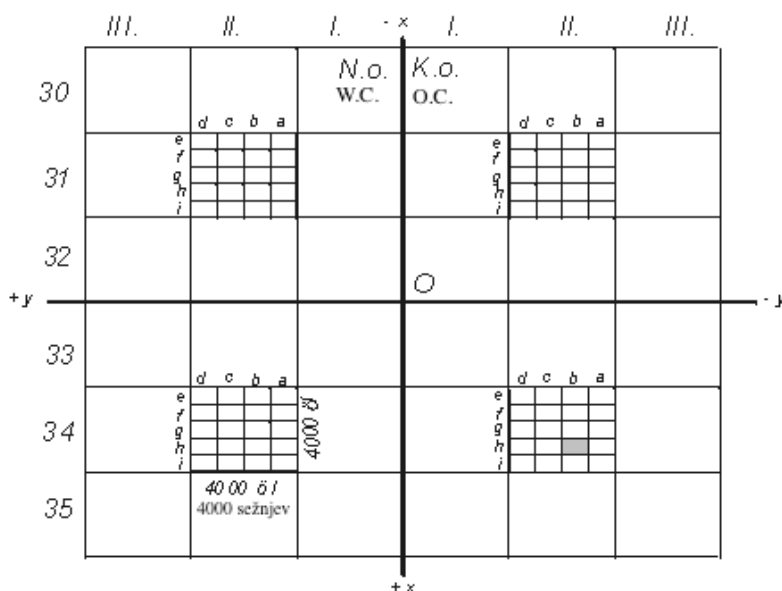
Dežela	Obdobje izdelave
Štajerska	1820–1825
Kranjska	1823–1826
Goriška z Istro	1818–1822
Koroška	1826–1828
Prekmurje	1859–1861

Vsi trije koordinatni sistemi imajo X-os orientirano v smeri sever–jug. Pozitivna smer X-osi kaže proti jugu. Y-os je orientirana v smeri vzhod–zahod. Pozitivna smer Y-osi kaže proti zahodu. Območje koordinatnega sistema je razdeljeno na kolone (vzhodne in zahodne) in na vrste. Oštevilčenje kolone poteka od X-osi proti vzhodu in zahodu z rimskimi številkami. Rimske številke naraščajo z oddaljenostjo od osi X. Vrste so oštevilčene z arabskimi številkami in potekajo od severa proti jugu. Z razdelitvijo dobimo kvadratke s stranicami dolžine 1 pošne milje oziroma 400 sežnjev, kar je 7585,94 m. Kvadratne milje so naprej razdeljene na 4 kolone in 5 vrst in dobimo 20 manjših pravokotnikov (glej sliko 5). Tako dobimo pravokotnike oziroma območja detajlnih katastrskih

načrtov razsežnosti v smeri Y-osi 1000 sežnjev in v smeri X-osi 800 sežnjev. Kolone so označene z malimi črkami a, b, c, d, vrste pa s črkami e, f, g, h, i. Dobljeni detajlni list katastrske izmere, za katerega je določeno merilo 1 : 2880, ima torej format 1000 x 800 sežnjev, njegova površina pa znaša 800.000 kvadratnih sežnjev oziroma 500 oralov ali 287,73 ha.

Poleg osnovnega merila 1 : 2880, ki izhaja iz seženjskega merskega sistema, so za območja večjih mest uporabljali tudi merilo 1 : 1440. Za najbolj gosto pozidana območja so uporabili merilo 1 : 720, za planinska območja pa merilo 1 : 5760. Osnovno merilo pri izvedbi katastrske izmere je bilo določeno tako, da pomeni 40 sežnjev v naravi 1 palec na načrtu.. Ker ima v seženjskem merskem sistemu seženj 6 čevljev, čevljev pa 12 palcev, velja, da je 1 palec na načrtu $40 \times 6 \times 12 = 2.880$ palcev v naravi (Mlakar, 1986).

V kriskem koordinatnem sistemu je Y-os ležala med 18 in 19 vrstico. V štajerskem koordinatnem sistemu je Y-os ležala med 9 in 10 vrstico (Ferlan, 2005). V koordinatnem sistemu z izhodiščem na hribu Gellért je Y-os ležala med 32 in 33 vrstico.

Slika 5: Koordinatni sistemi Buda z izhodiščem na hribu Gellért (Varga, 2005, lasten prikaz).

Na vsakem katastrskem načrtu je v zgornjem desnem vogalu napisana označba lista oziroma nomenklatura lista. Primer označbe katastrskega načrta je prikazan na sliki 6 za k.o. Prosenjakovci. Pred nomenklaturu lista lahko opazimo tudi ime katastrske občine. Najprej je napisana kolona z rimskimi številkami in nato vrstica z arabskih številkami. Pred kolono je še napisano, ali gre za vzhodno ali zahodno kolono. Vzhodna kolona je označena v nemščini z O.C. (nem. *Ost Colonne*) oziroma v madžarščini K.o. (mad. *Keleti oszlop*). Zahodna kolona pa je označena v nemščini z W.C. (nem. *West Colonne*) oziroma v madžarščini N.o. (mad. *Nyugati oszlop*). Na koncu napisa je navedena še označba zaporedne številke detajlnega katastrskega načrta. Primer na sliki 5 je v zahodni 28. koloni in v 45. vrstici. Označba detajlnega katastrskega načrta je bg, kar pomeni, da govorimo o koloni b in vrstici g.

Slika 6: Zgornji desni vogal katastrskega načrta k.o. Prosenjakovci iz leta 1860 (Vir: ARS, 2014).

3.4 Začetki katastra na Madžarskem

Prve oblike katastra na Madžarskem so se, enako kot v avstrijskem delu monarhije, pojavile s patentom Marije Terezije, saj je bila takrat Madžarska del Avstro-Ogrske monarhije (ogrski del). Temu je sledil Jožefinski kataster. Franciscejskega katastra v ogrskem delu monarhije niso izvajali oziroma se je začel izvajati dobrih 40 let pozneje kot v avstrijskem delu. V ogrskem delu monarhije so šele 20. oktobra 1849 z izdajo javnega ukaza odredili izdelavo stabilnega katastra (mad. *állandó kataszter*). Detajlne izmere v predvidenem času ni bilo mogoče izvesti, zato so 4. marca 1850 ponovno izdali javni ukaz o začasnem katastru (mad. *ideiglenes kataszter*). Na območju države so s triangulacijo začeli leta 1853. Z izdelavo katastrskih načrtov so začeli tri leta kasneje (1856). Pred izmero je pristojna komisija določila meje katastrskih občin in ledin (Varga, 2009).

Katastrska izmera je potekala v več časovnih obdobjih, za katera so poznana različna imena katastrov (Klinghammer, 2008):

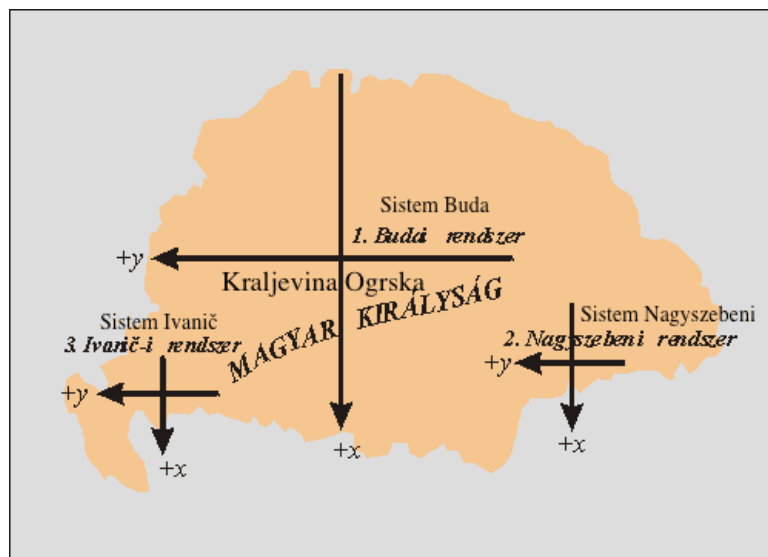
- začasni kataster med 1850 in 1856 (mad. *ideiglenes kataszter*),
- stabilni kataster med 1856 in 1894 (mad. *állandó kataszter*),
- državna katastrska izmera med 1894 in 1918 (mad. *országos kataszteri felmérés*),
- državna izmera od 1918 (mad. *állami felmérés*).

Ker na začetku niso uporabljali kartografske projekcije pri katastrski izmeri in izdelavi načrtov, so bile prisotne številne pomanjkljivosti. Zato so začeli razmišljati o uvedbi stereografske projekcije pri izdelavi katastrskih načrtov. Izmero v novi projekciji so začeli uporabljati od leta 1864 naprej. Leta 1908 so v katastrsko izmero uvedli valjno (cilindrično) projekcijo (Klinghammer, 2008).

Z izmero na zahodnem delu države so končali leta 1866. Med letoma 1858 in 1866 je izmera potekala tudi na nekaterih območjih današnje Slovaške in Hrvaške, ki sta takrat spadali pod ogrski del monarhije. Leta 1900 so se odločili, da bodo vzhodni del države ponovno izmerili, saj se za popraviljanje podatkov porabi več denarja kot za ponovno izmero (Hankó, 1940). Do leta 1901 so izmerili 76 % ogrskega dela monarhije, do leta 1916 pa so izmerili 81 % ogrskega dela monarhije. Največja težava je bila v tem, da je bilo 2/3 načrtov izdelanih s stereografsko projekcijo, 1/4 z valjno projekcijo, ostali del pa brez kartografske projekcije (Klinghammer, 2008).

3.4.1 Koordinatni sistemi v ogrskem delu Avstro-Ogrske

V ogrskem delu Avstro-Ogrske je bilo v uporabi več koordinatnih sistemov pri izdelavi katastrskih načrtov v 19. stoletju, ki so prikazani na sliki 7.

Slika 7: Koordinatni sistemi na območju ogrskega dela monarhije (Varga, 2007; lasten prikaz).

Najpomembnejši koordinatni sistem je bil sistem Buda (tudi Budapest), ki je imel izhodišče na vzhodnem stolpu zvezdarne na Gellérthegyu v Budimpešti. S tem sistemom so pokrili območja današnje Republike Madžarske. Na sliki 8 je prikazan hrib Gellért v Budimpešti. Drugi sistem je bil sistem Nagyszebeni, ki je imel izhodišče na trigonometrični točki na bregu Vízakna. Ta sistem je pokrival območja Transilvanije in ga niso uporabljali za katastrske namene, ampak samo za izdelavo vojaških topografskih kart. Tretji sistem je bil sistem Ivanič, ki je imel izhodišče na stolpu samostana pri Ivanič-Gradu (Kloštar-Ivanič). Koordinatni sistem so uporabljali za izmero območja Hrvaške (Varga, 2007).

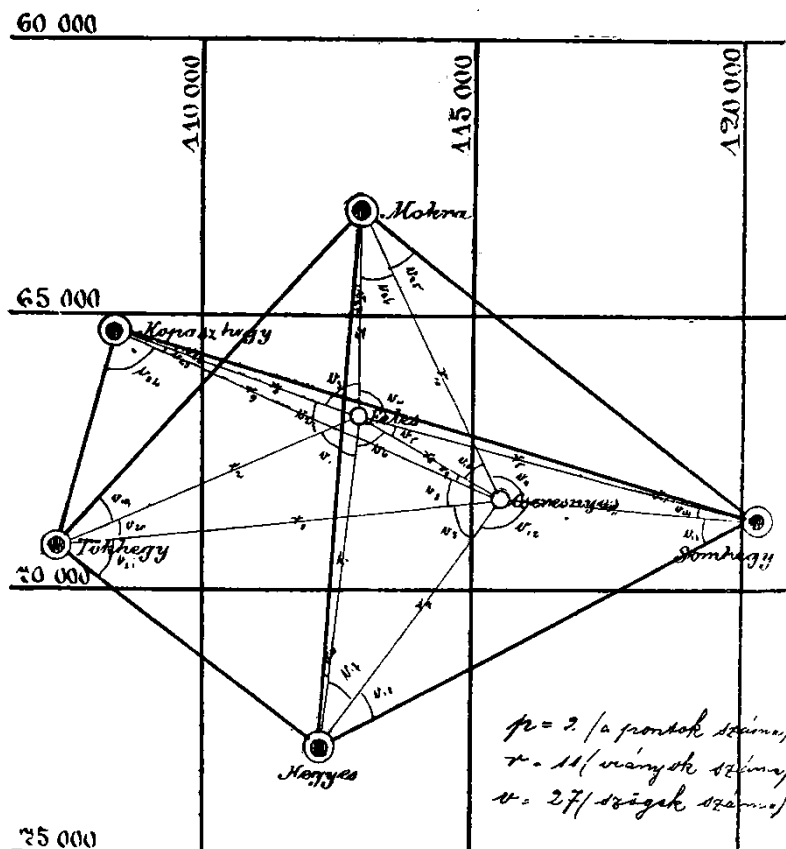
Slika 8: Gellérthegy v Budimpešti.

3.4.2 Triangulacijska mreža v ogrskem delu Avstro-Ogrske

Triangulacija predstavlja geodetsko osnovo za izdelavo katastrskih načrtov. Na severno-zahodnem delu ogrskega dela monarhije so s triangulacijo začeli leta 1853. Triangulacijsko mrežo so delili na štiri rede. Rede so razdelili na naslednji način (Hankó, 1940):

- mreža I. reda (stranica trikotnika približno 50 km),
- mreža II. reda (stranica trikotnika približno 25 km),
- mreža III. reda (stranica trikotnika približno 12 km),
- mreža IV. reda (stranica trikotnika približno 3 km).

Mrežo od I. do III. reda so merili s teodoliti. Mrežo četrtega reda pa so v zahodnem delu države določili na osnovi grafične triangulacije z merskimi mizicami. V ostalih delih države, kjer je izmera potekala pozneje, so tudi za določitev točk IV. reda že uporabljali teodolite (Hankó, 1940). Na sliki 9 je prikazan primer gostitve triangulacijske mreže.

Slika 9: Skica zgostitve triangulacijske mreže (točke s črno piko so dane točke, točke z belo piko so nove točke) (Vucskics, 1896).

Pri uvedbi stereografske projekcije so celotno triangulacijsko mrežo ponovno izmerili in nato med leti 1861–1864 tudi izravnali po metodi najmanjših kvadratov (Hankó, 1940). Rezultati triangulacijske izmere so bili ocenjeni s srednjim pogreškom $\pm 2''$. Popravki kotov v mreži I. reda so bili (Ferlan, 2005):

- 71,1 % med $0''$ in $1''$,
- 20,0 % med $1''$ in $2''$,
- 5,5 % med $2''$ in $3''$,
- 2,7 % med $3''$ in $4''$,
- 0,7 % med $4''$ in $5''$.

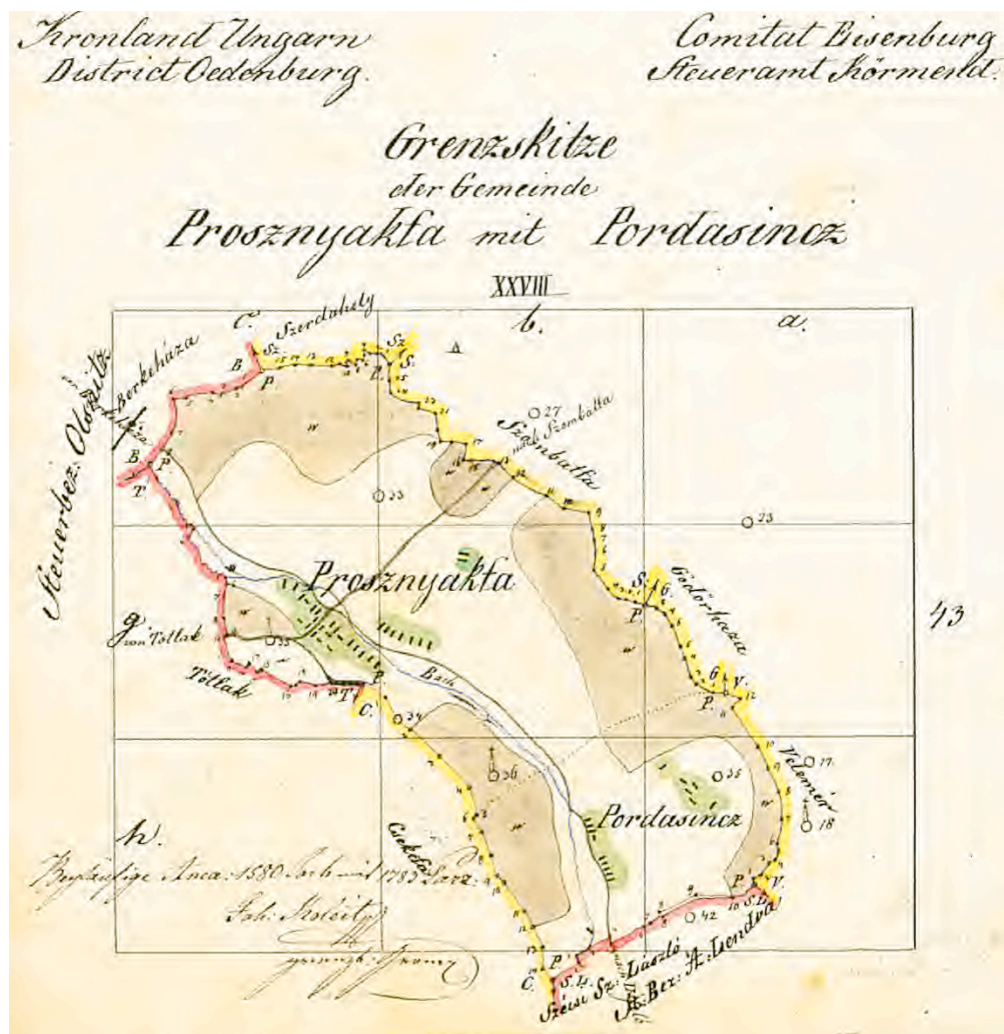
S pomočjo izravnave so rešili sistem 624 pogojnih enačb po Gaussovem algoritmu reševanja enačb z vsemi kontrolami. Za izračun so bila potrebna 3 leta. Izračun so neodvisno izvajali 4 ljudje (4-kratna neodvisna računanja) (Ferlan, 2005).

Točkam trigonometrične mreže od I. do IV. reda so določali tudi nadmorsko višino. Določali so jih s pomočjo postopka trigonometričnega višinomerstva. Zaradi slabe kakovosti meritev in zaradi precejšnjega dodatnega dela so z določanjem nadmorskih višin nehali leta 1896 (Hankó, 1940).

3.4.3 Opis meje katastrske občine ogrskega katastra

V splošnem je bil opis meje katastrske občine izveden takoj po izvedbi grafične triangulacije na obravnavanem območju in vsaj eno leto pred detajlno izmero. Pri opisu (katastrske) občinske meje so sodelovali (Reisz, 2014):

- geometer,
- uradnik,
- predstavnik občinske uprave,
- dva občana, ki sta dobro poznala občinske meje.

Slika 10: Skica meje katastrske občine Prosenjakovci (Vir: ARS, 2014).

Med obravnavo meje katastrske občine je geometer izdelal skico meje katastrske občine (nem. *Grenz-Skizze*), uradnik pa zapisoval opis poteka meje (nem. *Grenzbeschreibung*), ki so jo na terenu podpisali s črnim tušem. Pri opisu meje je bilo potrebno paziti na to, da so bili mejniki natančno opisani in pravilno oštevilčeni. Opis je vseboval tudi razdalje med mejniki. Pri tem so razdalje merili v korakih, smer korakanja pa so podali v smereh neba. Potrebno je bilo tudi označiti, ali meja poteka ob strani ali po sredini ograje, ceste, reke itd. Skice so izdelali v merilu 1 : 28.800. Na skici so morali mejne točke obvezno oštevilčiti v skladu z oštevilčbo v opisu meje (glej sliko 10). Na skici so označili nadalje ceste in reke ter jim vpisali zemljepisna imena (Reisz, 2014).

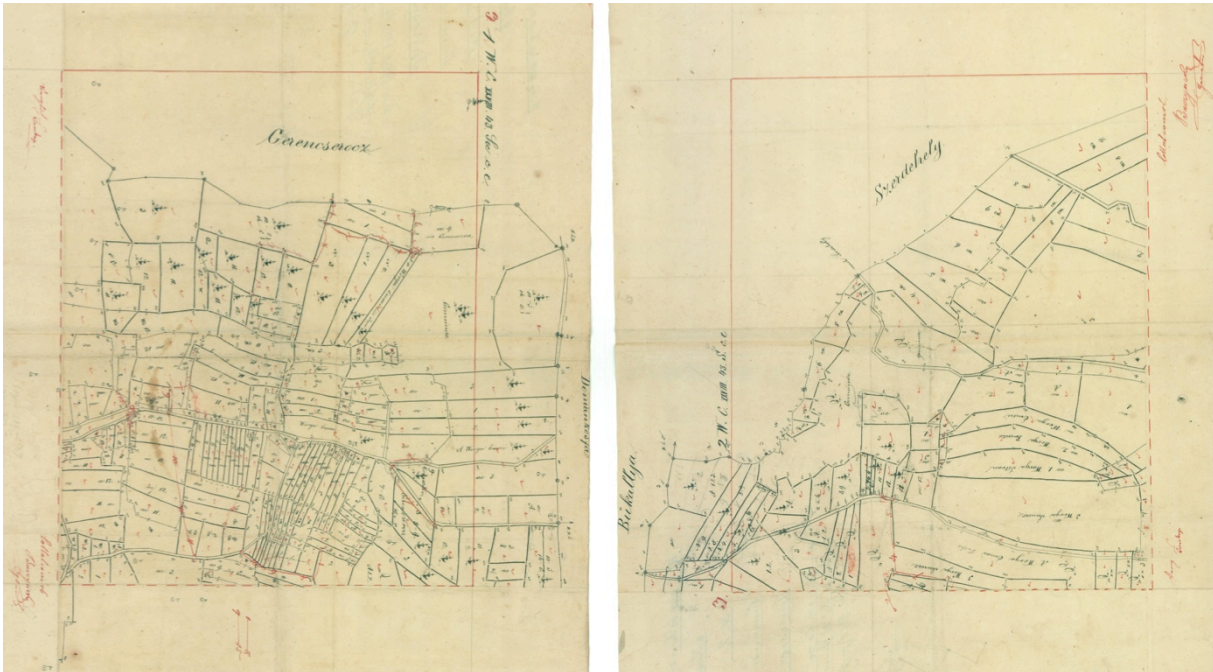
3.4.4 Katastrski operat ogrskega katastra

Katastrski operat lahko v grobem razdelimo na grafični in opisni del. Pri izdelavi katastrskega operata so nastajali naslednji grafični izdelki (Török, 2014):

- terenske skice (nem. *Feldskizze*),
- katastrski načrti (nem. *Original-Mappe*),
- indikacijske skice (nem. *Indikationsskizze*).

Terenske skice (slika 11) so nastale hkrati z zakoličbo parcelnih mej (danes bi jih imenovali skice mejne obravnave). Te skice so bile geometru v veliko pomoč pri izdelavi katastrskih načrtov in indikacijskih skic, saj so vsebovale podatke o lastniku (ime, priimek in naslov), geodetske točke in podatke o meritvah. Za zelo majhne parcele so lahko napisali samo hišno številko ali pa so podatke

napisali izven okvirja. Skiko je izrisal geometrov pomočnik. Oblike parcel so že na terenu narisali s črnim tušem. Poznejše popravke so označevali z rdečim tušem (Török, 2014).

Slika 11: Terenska skica k.o. Ivanjševci (Vir: ARS, 2014).

Katastrske načrte so izdelovali geometri s pomočjo merske mize. Načrti so končno obliko dobili pozimi. Takrat so prvič odstranili sledove svinčnika in drugih umazanij ter pričeli z barvanjem mej, zgradb, železnic, cest, potokov, rek in jezer na podlagi legende, ki jo prikazuje slika 7. Nato so s črnim tušem napisali parcelne številke s pomočjo terenskih skic. Na koncu so na podlagi legende narisali še simbole katastrskih kultur. Oštevilčenje načrtov znotraj katastrske občine je potekalo od leve proti desni, od zgoraj navzdol (Török, 2014).

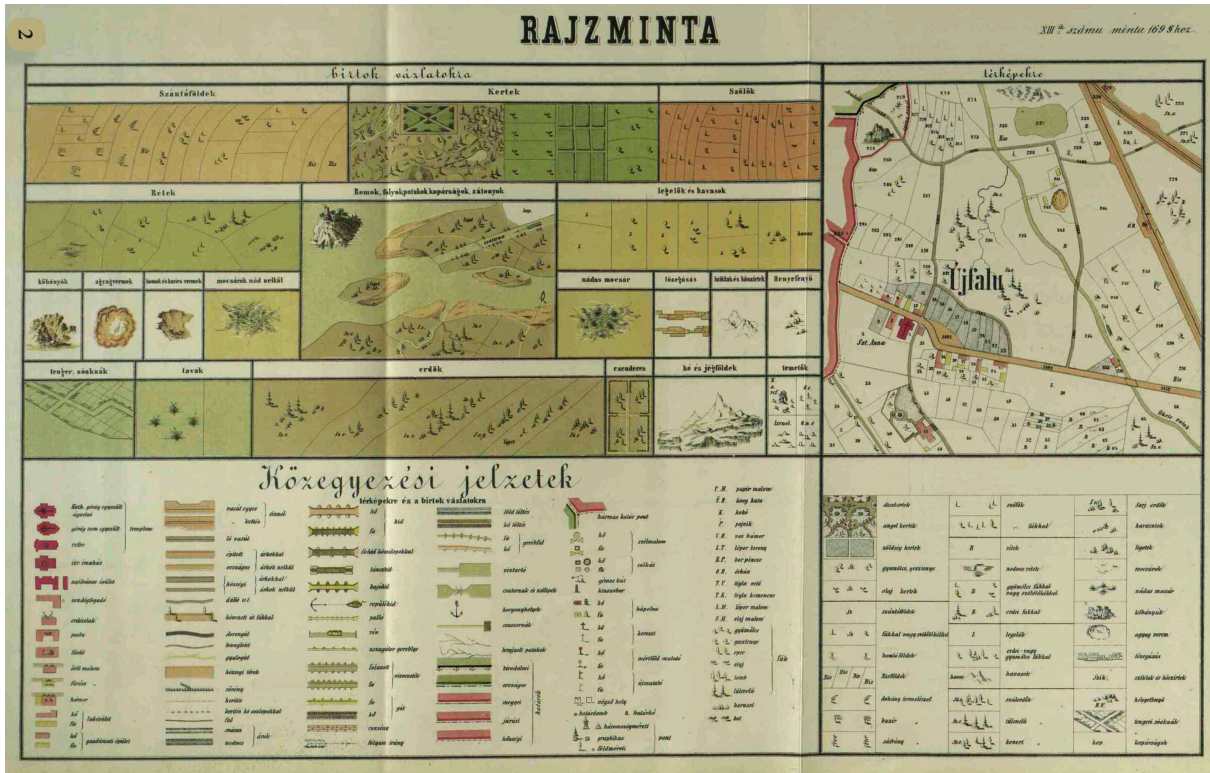
Indikacijske skice (slika 12) so nastajale vzporedno z izmero in izdelavo katastrskih načrtov. Skice je izdeloval geometrov pomočnik. Le-ta je na prosojen papir prerisal načrt in papir prilepil na karton. Skica je vsebovala parcelno številko in podatke o lastniku parcele. Z rdečim tušem so na teh skicah označene parcelne številke, s črnim tušem pa hišne številke. Za razliko od terenske skice in katastrskega načrta so pri indikacijskih skicah barvali tudi katastrske kulture in ne samo meje, zgradbe, železnice, ceste, potoke, reke in jezera. Na koncu so skice zvezali s tkanim trakom in na hrbtni strani na list v levem zgornjem vogalu napisali naslov, nomenklaturo in ime izdelovalca skice (Török, 2014).

Slika 12: Indikacijska skica k.o. Ivanjševci (Vir: ARS, 2014).

Vsi trije grafični izdelki so vsebovali imena krajev, ledin, travnikov, tovarn, ruševin, gora, voda, večjih gozdov, peš poti in imena sosednjih k.o. Deli poti, ki niso spadali v obravnavano katastrsko občino, niso bili narisani, a vendar je bilo kljub temu na načrtih navedeno, kam te poti vodijo. Spremembe so na vseh treh vrstah grafičnega dela operata katastra označevali z rdečim tušem. Od leta 1860 so katastrske načrte tudi tiskali v črno-beli obliki. Načrte so sprva tiskali na Dunaju, od leta 1870 pa v Budimpešti (Török, 2014).

Terenske skice, katastrske načrte, indikacijske skice in vsa ostala dela v zvezi s katastrsko izmero so sprva izdelovali na podlagi nemških navodil (nem. *Instruction zur Ausführung der zum Behufe des allgemeinen Katasters in Folge der Allerhöchsten Patente vom 23. December 1817 und vom 20. October 1849 angeordneten Landes-Vermessung*), ki so jih izdali na Madžarskem leta 1856. Navodila so vsebovala tudi legendo za izdelavo katastrskega načrta (glej sliko 13), s katero so si geometri pomagali pri izdelovanju teh načrtov. Leta 1865 so izdali nova navodila, ponovno v nemščini. Leta 1869 so končno izdali navodila tudi v madžarščini. Ta navodila so ostala v veljavi še daljše obdobje, saj so nova navodila izdali komaj leta 1910 (Reisz, 2014).

Slika 13: Legenda odrskega katastrskega načrta iz leta 1869 (Török, 2014).

Poleg grafičnih izdelkov je katastrski operat vseboval tudi opisne izdelke. Pomembnejši izdelki pisnega operata so (Reisz, 2014):

- abecedni seznam posestnikov,
- seznam zemljiških parcel,
- seznam stavbnih parcel,
- izračun površin.

Abecedni seznam posestnikov, ki so ga izdelali eno leto pred detajlno izmero, vsebuje zapis lastnikov stavbnih in zemljiških parcel, navedenih po abecednem vrstnem redu. Poleg tega vsebuje še naslov in poklic lastnika. V nekaterih primerih je v oklepaju za imenom lastnika napisan njegov vzdevek. Poleg abecednega seznama so eno leto pred detajlno izmero izdelali tudi dokument, ki je vseboval geografska imena – pravo ime in pravi zapis ledin, naselij, rek, jezer in večjih gozdov znotraj katastrske občine (Reisz, 2014).

Seznam zemljiških parcel (slika 14) je izdeloval geometrov pomočnik. Le-ta je z izdelavo seznama začel že na terenu in ga je dokončal v zimskih mesecih med pisarniškim delom. Seznam vsebuje naslednje podatke: številko načrta, ime ledine, pravne razmere na parceli, ime lastnika, naslov in poklic lastnika, katastrsko kulturo in površino parcele. Seznam stavbnih parcel vsebuje podatke o imenu naselja, številko načrta, parcelno in hišno številko, ime lastnika in podatke o vrsti stavbe (Reisz, 2014).

Bildliche an der Karte aus dem Kataster	Nro des Blattes	Kommunale-Nro	Nro der Gemarkung	Besondere Eigenschaft			Des Grundeigentümers			Des Grundstückes				Anmerkung	Sinnweisung auf nachträgliche eingetragene Veränderungen		
				Grund	Stamm	Nro	Vor- und Zuname	Stand	Wohnort	Culturgattung		Flächen-Inhalt				Zähllicher Maaßtrag	
										bei der Vermessung	bei der Anleierung	z. d. Boche	q flath			fl.	kr.
24	41	1	37	Horvath Ferenc	Grundbes.	Prosenjak											
2	42	1	37	„	„	„											
„	43	1	36	Horvath Gabor	„	„											
„	44	1	36	„	„	„											
„	45	1	36	„	„	„											
„	46	1	37	Horvath Ferenc	„	„											
„	47	1	35	Horvath Paul	„	„											

Slika 14: Seznam zemljiških parcel za k.o. Prosenjakovci (Vir: ARS, 2014).

Opisne podatke so vpisovali v obrazce, ki so bili na začetku napisani v nemškem in pozneje v madžarskem jeziku.

3.5 Nova izmera v Prekmurju

Po razpadu Avstro-Ogrske monarhije leta 1918 se v obdobju med obema vojnama zemljiški kataster ni veliko dopolnjeval in spreminjal. Za večji del Slovenije je bil v uporabi katastrski operat franciskejskega katastra. Operat za Prekmurje je bil v primerjavi z ostalimi deli Slovenije v veliko slabšem stanju. Razlogi za to so bili številni; slabše izvedena izmera, njeno neredno vzdrževanje in uničenje dela operata med prvo svetovno vojno. Zaradi tega so se odločili, da bodo na tem območju v obdobju med vojnama izvedli novo katastrsko izmero za 21 katastrskih občin (Mlakar, 1986). Izmere so bile izvedene še v sistemu Gellérthey.

Po drugi svetovni vojni se je nova izmera Prekmurja nadaljevala. Vse izmere so izvajali v državnem Gauss-Krügerjevem koordinatnem sistemu. Izmera je potekala po katastrskih občinah. Za novo izmero znotraj vsake katastrske občine je bilo zadolženih nekaj terenskih skupin. Število teh skupin je bilo odvisno od velikosti katastrske občine. Terensko skupino so po navadi sestavljali (Svetik, 2010):

- vodja (geometer z izkušnjami),
- pomočnik (geometer začetnik),
- trije delavci (figuranti).

Vodja skupine je vodil skupino in odločal o tem, kje bo stal instrument, kaj bodo počeli figuranti in podobne stvari. Pomočnik je bil za instrumentom. Njegova naloga je bila odčitavanje razdalje na centimetre razdeljeni lati, odčitavanje horizontalnega in vertikalnega kota. Na podlagi teh elementov se je določala lega točk vsakega vogala posameznega zemljišča. Dva figuranta sta merila dolžine in širine zemljišč z jeklenim trakom, medtem ko je eden na vogalih postavljaj late. K obveznim pripomočkom so spadale najmanj ena lopata in najmanj dve sekiri, ki so jih uporabljali predvsem figuranti. Pri zakopavanju poligonskih točk so uporabljali lopato in 30-centimetrške keramične cevi z obveznim podzemnim centrom. Vrh poligonske točke je bil določen 30 centimetrov pod zemljo. Jame so bile zasute kasneje, in sicer takrat, ko so zaključili z meritvami celotne katastrske občine. Sekire so uporabljali predvsem v gozdu v primerih, ko je kakšna veja zakrivala vizuro. Delo je podnevi potekalo na terenu in zvečer v terenski pisarni (Svetik, 2010).

Kote in razdalje so merili s teodoliti Zeiss in Wild. Za delo s teodolitom so uporabljali rdeče-bele trasirke in štiri metre dolge late. Poleg tega so k nujni terenski opremi spadali še 50-metrski komparirani jekleni trakovi, s katerimi so merili dolžine poligonskih stranic, in 20-metrski ročni trakovi, s katerimi so merili dolžine in širine zemljišč. Uporabljali so tudi posebne senčnike, s katerimi so se ob potrebi zavarovali pred sončnimi žarki, prav tako so z njihovo pomočjo zaščitili instrument. Pomočnik je imel pri sebi črnilo in pero, s katerim je v zvezek zapisoval podatke o smernem kotu, dolžini, višini, številki stojišča in zaporedni številki izmerjene točke na terenu. Vodja je bil zadolžen

za risanje skice. Ta skica je morala biti usklajena s pomočnikovim zapisnikom. Vodja je na skico vrisoval lego zemljišč, zapisoval podatke o lastniku zemljišč in katastrski kulturi zemljišč (Svetik, 2010). Geodetski merski in ostali podatki skic in zapisnikov so danes del arhiva geodetske uprave in so v dnevni uporabi geodetov kot osnova za kakovostno izvajanje geodetskih storitev (Triglav, 2010).

Na območju geodetske uprave v Murski Soboti je bil za ostale katastrske občine, ki dotlej še niso bile izmerjene v novih izmerah in za katere so bili katastrski podatki izredno slabe kakovosti, izdelan koordinatni kataster z novimi zemljiškokatastrskimi izmerami po letu 1974. Izdelan je bil na podlagi določb Zakona o zemljiškem katastru (ZZKat, 1974) in podrejenih izvedbenih predpisov. Večinoma so bili novi zemljiškokatastrski načrti izdelani na podlagi stereofotogrametrične metode v kombinaciji s precizno tahimetrično izmero in/ali ortogonalno izmero. Velikokrat so se skupaj z novimi zemljiškokatastrskimi izmerami izvajale komasacije kmetijskih zemljišč s hidro- in agromelioracijami. V takih primerih se je v delu katastrske občine z naseljem in gozdovi načeloma izvedla zemljiškokatastrska izmera, na kmetijskih zemljiščih pa komasacija. V zemljiški knjigi in v zemljiškem katastru je bilo novo stanje zabeleženo na podlagi terenske zemljiškoknjizne in zemljiškokatastrske razgrnitve novega stanja, na katero so bili vabljeni vsi lastniki parcel (Triglav, 2013).

4 DRŽAVNA MEJA SLOVENIJE Z MADŽARSKO

Državna meja je lomljena črta, ki jo v lomnih točkah na terenu označimo z mejnimi znaki, geodetsko izmerimo in evidentiramo ter grafično prikažemo na kartografskih podlagah. Državna meja ni le črta, ampak ploskev nepravilne oblike, ki omejuje površino tal, zračni prostor in podzemlje, ki sestavljajo območje države. Območje države lahko definiramo kot trirazsežnostni prostor, nad katerim ima država teritorialno suverenost in je omejeno z državno mejo (Mozetič, 2004).

Državna meja lahko poteka po kopnem ali po morju oziroma jezeru. O meji na kopnem običajno govorimo tudi takrat, ko ta poteka po večjih ali manjših rekah, potokih, kanalih ali drugih vodah. Državne meje so po navadi določene tako, da potekajo po naravnih objektih. Take meje potekajo po grebenih gora, rekah ali strugah, ki same po sebi predstavljajo viden in tudi drugače zaznaven prehod iz enega območja na drugo območje (Mlakar, 1996). V primeru, da državna meja poteka po visokogorskih grebenih so mejni znaki postavljeni le na izrazitejših lomih, potek mejne črte pa je določen s potekom grebena (Mozetič, 2004).

Državne meje, ki potekajo po ravninskih predelih ali gričevnatem svetu, imajo svoje značilnosti. Problem je v tem, da v naravi same po sebi niso vidne, kot so na primer meje po grebenih. Zato jih je potrebno bolj skrbno zamejiti, mejne oznake je potrebno postaviti bolj na gosto tudi na daljših ravnih odsekih in na vseh lomih meje. Kot smo omenili, lahko državna meja poteka tudi po vodotokih. V tem primeru je lahko mejna črta geometrična sredina ali pa črta, ki jo ustvarja matica toka vode v vodotoku. Črto, ki je geometrična sredina, dobimo tako, da povežemo vse točke, ki so enako oddaljene od ene in druge obale. Slabost teh metod je, da črta menjata svoj potek s spremembo vodostaja. Zato je v sporazumu o meji, ki poteka po vodotoku, vedno navedena tudi višina vodostaja, pri katerem je določena geometrična sredina ali črta matice toka (Mlakar, 1996).

V tem poglavju je predstavljeno ozadje določitve državne meje Slovenije glede na trenutno veljavno zakonodajo za to področje. Podrobneje je opisana Evidenca državne meje s poudarkom na vsebini evidence. Sledi opis nastanka in evidentiranja slovensko-madžarske državne meje. V tem poglavju so opisane tudi glavne zahteve ratificirane pogodbe, ki je bila sklenjena med tema dvema državama. Predstavljena je sestava mešane komisije in njene naloge.

4.1 Državna meja Slovenije

Državna meja Republike Slovenije je prvič obravnavana v Temeljni ustavni listini o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, ki je bila sprejeta 25. 6. 1991. V II. členu listine je določeno, da so državne meje Republike Slovenije mednarodno priznane državne meje dosedanje Socialistične Federativne Republike Jugoslavije (v nadaljevanju SFRJ) z Republiko Avstrijo, z Republiko Italijo in z Republiko Madžarsko v delu, v katerem te države mejijo na Republiko Slovenijo, in meja med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško v okviru dosedanje SFRJ (Uradni list RS št. 1/1991).

Državna meja Republike Slovenije z Republiko Avstrijo, Republiko Italijo in Republiko Madžarsko je mednarodno priznana in dokončno določena, medtem ko državna meja Republike Slovenije z Republiko Hrvaško še ni dokončna. O njenem poteku še poteka mednarodna arbitražna. Trenutno zaris meje poteka po mejah območij, za katera je Republika Slovenija vodila zemljiški kataster in register prostorskih enot na dan 25. junija 1991 (E-prostor, 2004). Državna meja Republike Slovenije je prikazana na sliki 15.

Slika 15: Državna meja Republike Slovenije (GURS, 2014; lasten prikaz).

Podatki o poteku državne meje Republike Slovenije so shranjeni v evidenci, ki se imenuje Evidenca državne meje (EDM). To je tudi temeljna evidenca o mejnih točkah na državni meji. EDM obravnava Zakon o evidentiranju nepremičnin (ZEN, 2006). Ta zakon določa, da mora Geodetska uprava Republike Slovenije (GURS) voditi evidenco in jo vzdrževati. Označevanje, vzdrževanje in obnavljanje državne meje mora potekati v skladu z ratificirano mednarodno pogodbo, ki se sklene med sosednjima državama. V primeru, da določena parcela leži ob državni meji, se v zemljiški kataster del meje parcele, ki ga določa državna meja, vpiše kot urejena meja.

Na podlagi Pravilnika o evidentiranju državne meje iz leta 2006 (Pravilnik ..., 2006), v nadaljevanju pravilnik, EDM obsega podatke o točkah, ki neposredno in posredno določajo potek državne meje. Poleg tega obsega tudi zbirko listin, ki se nanašajo na vpis in spremembe podatkov iz evidence. Pravilnik določa, da se o točkah državne meje v evidenci vodijo naslednji podatki:

- identifikacijska številka točke državne meje,
- koordinate točke državne meje,
- vrsta oznake državne meje,
- povezava z registrom prostorskih enot in zemljiškim katastrom.

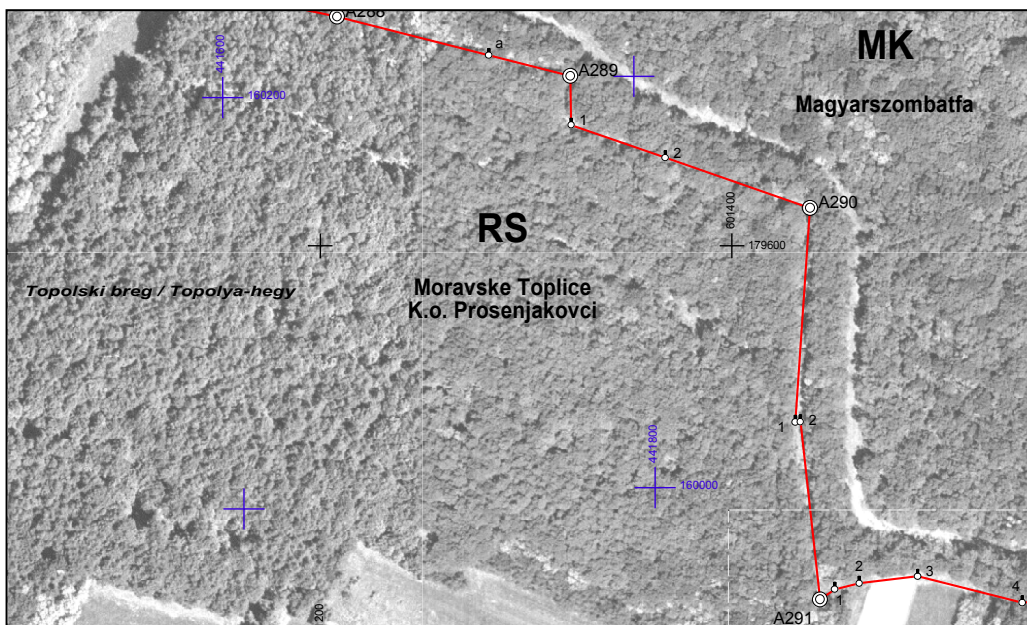
Identifikacijsko številko točke državne meje in številko točke državne meje določa ratificirana mednarodna pogodba. Številka točke državne meje se v enotnem sistemu za celo državo določi od številke 1 naprej ne glede na lego točke državne meje. V primeru spremembe državne meje oziroma prestavitve točke državne meje se za novo točko državne meje oziroma za prestavljeno točko državne meje določi naslednja prosta številka točke državne meje v enotnem sistemu za celo državo. Obliko in velikost oznake mejnih točk državne meje na terenu določajo meddržavna tehnična navodila. V evidenci EDM se za povezavo z registrom prostorskih enot zabeležijo podatki o identifikacijskih številkah prostorskih enot, ki ležijo ob državni meji, ter točke na državni meji, v katerih se meje prostorskih enot dotikajo državne meje. Za povezavo z zemljiškim katastrom se v evidenci zabeležijo podatki o identifikacijskih oznakah zemljiških parcel, ki ležijo ob državni meji, in točke na državni meji, v katerih se deli mej zemljiških parcel dotikajo državne meje.

Zbirko listin, ki se vodijo o vpisu in spremembi podatkov iz evidence EDM, sestavljajo:

- mejna dokumentacija in
- druga tehnična dokumentacija (elaborati geodetskih meritev in drugi elaborati).

Z vsako sosednjo državo se vodi mejna dokumentacija, ki vsebuje naslednje sestavne dele (E-prostor, 2004):

- *Opis meje*: v tem dokumentu je z besedami opisan potek državne meje.
- *Seznam koordinat*: ta dokument vsebuje seznam koordinat in je sestavljen iz dveh ali več parov koordinat vseh mejnih znakov na državni meji. Koordinate so podane v slovenskem državnem koordinatnem sistemu in v državnem koordinatnem sistemu sosednje države. Koordinate so lahko podane tudi v koordinatnem sistemu ETRS89.
- *Mejni načrt*: na mejnem načrtu je vrisana mejna črta, vsak mejni znak s svojo oznako in topografski prikaz pasu ob meji (slika 16).

Slika 16: Del mejnega načrta na slovensko-madžarski državni meji pri k.o. Prosenjakovci (Vir: GURS, 2014).

Vpis novih podatkov v evidenco oziroma vpis spremembe podatkov izvede Geodetska uprava Republike Slovenije. Spremembe podatkov v registru prostorskih enot in v zemljiškem katastru, ki nastanejo zaradi določitve oziroma spremembe državne meje, prav tako izvede Geodetska uprava Republike Slovenije po uradni dolžnosti. Podatki v evidenci so javni.

Državna meja Republike Slovenije je po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije dolga 1382 km. Od tega je 921 km kopne in 413 km rečne meje. Dolžina državne meje za vsako državo je posebej podana v preglednici 3 (SURS, 2014).

Preglednica 3: Dolžina državne meje Republike Slovenije (SURS, 2014).

Mejna država	Skupaj [km]	Kopna [km]	Rečna [km]
Avstrija	330	251	79
Hrvaška	670	380	290
Italija	280	201	31
Madžarska	102	89	13

4.2 Slovensko-madžarska državna meja

Slovensko-madžarska meja je vse do konca 1. svetovne vojne obstajala v drugačni obliki, kot jo poznamo danes. Pred vojno je današnje območje Republike Slovenije spadalo pod Avstro-Ogrsko monarhijo. Vse slovenske dežele so z izjemo Prekmurja, ki je spadalo k ogrskemu delu monarhije, spadale k avstrijskemu delu monarhije. Mejo je predstavljala reka Mura.

4.2.1 Državna meja med svetovnima vojnama

Slovensko-madžarska državna meja je bila določena takoj po 1. svetovni vojni po razpadu Avstro-Ogrske. Državno mejo so določili na Pariški mirovni konferenci s Trianonsko mirovno pogodbo. Pogodba je bila podpisana 4. junija 1920 v palači Grand Trianon v Versaju blizu Pariza, v Franciji. V drugem odstavku 27. člena mirovne pogodbe je potek nove državne meje opisan z besedami. S podpisom Trianonske mirovne pogodbe se je ozemlje Madžarske zmanjšalo z 282.000 km² na 93.000 km². S to pogodbo je območje Prekmurja postalo del novonastale Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev (Wikipedija, 2014). Po 2. svetovni vojni so državno mejo obravnavali na pariški mirovni konferenci. Tu so 10. februarja 1947 podpisali pariški mirovni sporazum, ki je dodatno utrdil tako imenovane trianonske meje. Državna meja je potekala na robu Goriškega in Lendavskih Goric do sotočja Krke in Mure. Zaradi pogostih mejnih incidentov in vojaških groženj je prišlo praktično do popolne zapore državne meje s popolnim prenehanjem vsega prometa (Celar, 2002).

4.2.2 Državna meja z Madžarsko po 2. svetovni vojni

V letih 1954–1971 so pregledali jugoslovansko-madžarsko mejo. Rezultati pregleda so pokazali, da se podatki v dokumentaciji pogosto ne ujemajo s stanjem na terenu. Zato sta se državi sporazumeli za ponovno označitev in izmero meje, pri čemer je bilo določeno, da se povsod obdrži potek meje iz Trianonske mirovne pogodbe. Izmero in označitev so opravili med letom 1973 in 1980. Nato so 19. januarja 1984 v Beogradu podpisali Konvencijo med Zveznim izvršnim svetom Skupščine Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ) in vlado Ljudske republike Madžarske o obnavljanju, zaznamovanju in vzdrževanju mejne črte in mejnih oznak na jugoslovansko-madžarski državni meji (v nadaljevanju konvencija – glej prilogo B). Za določitev lege mejnih točk so uporabili povojno madžarsko triangulacijo, tako so koordinate izračunane v madžarskem državnem koordinatnem sistemu in ne več v lokalnem. Hkrati so izdelali tudi novo tehnično dokumentacijo. Njen sestavni del so tudi topografski načrti. Na načrtih je prikazan mejni pas, ki je širok od 200 do 500 metrov. Načrti so večinoma izdelani v merilu 1 : 5000, za določene odseke pa v merilu 1 : 2000. Za njihovo izdelavo je bila uporabljena fotogrametrična metoda. Zadnji pregled meje in potrebna obnova mejnih znamenj pred osamosvojitvijo Slovenije sta bili opravljeni v letih 1983/84 (Mlakar, 1996).

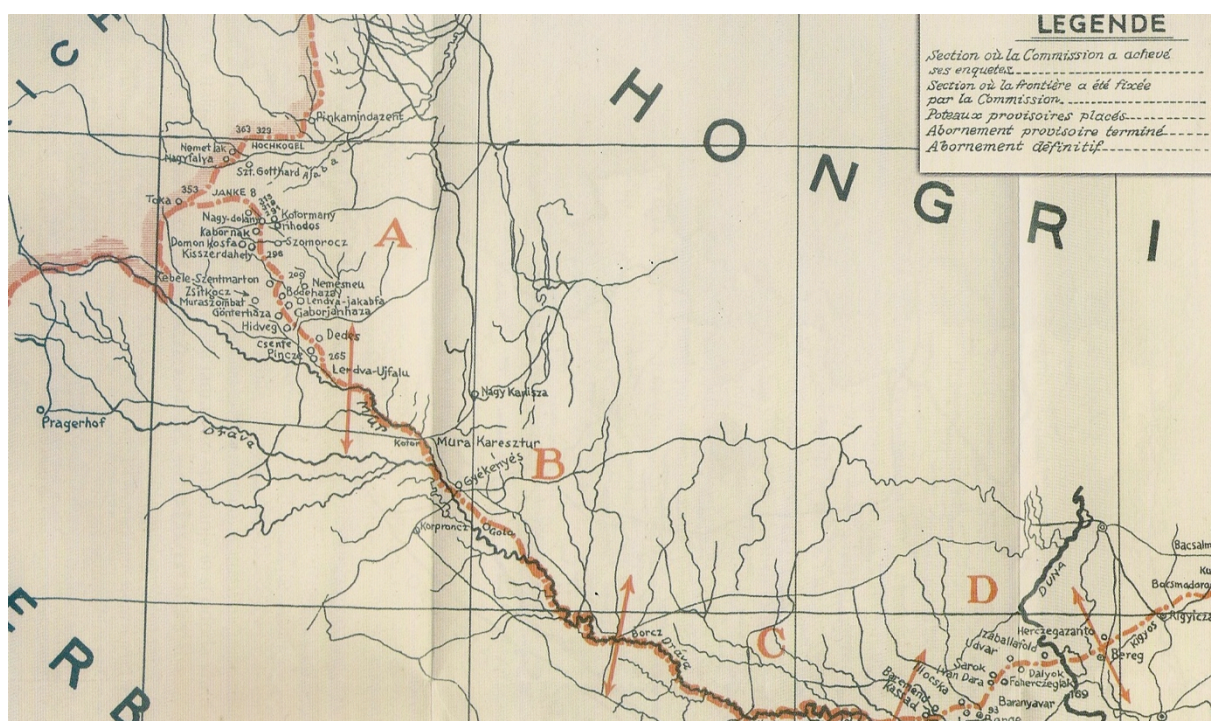
Na podlagi konvencije je bila jugoslovansko-madžarska državna meja označena:

- z mejno piramido na jugoslovansko-madžarsko-avstrijski tromeji in na jugoslovansko-madžarsko-romunski tromeji,
- z mejniki, ki neposredno ali posredno označujejo lomne točke mejne črte,
- z mejnimi kovinskimi reperji, postavljenimi na cestah, mostovih in drugih objektih,
- z mejnimi tablami, postavljenimi na ograjah mostov,
- z rdečo črto na voziščih cest, mostov in drugih objektih.

Slika 17: Mejna piramida na slovensko-madžarsko-avstrijski tromeji.

V konvenciji je določeno, da je potrebno državno mejo vzdrževati tako, da bo dobro in vidno označena. Za vidnost državne meje je potrebno poskrbeti tako, da je mejna čistina v 2,5 metra širokem pasu z obeh stranih mejne črte. To pomeni, da mora biti drevje, grmovje in drugo rastlinje posekano. Konvencija jugoslovansko-madžarsko mejo razdeli na šest mejnih odsekov. Vsak mejni odsek je označen s črko od A do F (slika 18). Mejni odsek A poteka od jugoslovansko-madžarsko-avstrijske tromeje (slika 17) do bližine izliva reke Krke v reko Muro. Ta odsek pokrije celotno današnjo slovensko-madžarsko mejo v Prekmurju. Mejni znaki so oštevilčeni tako v dokumentaciji kot na znakih v okviru mejnih odsekov, in sicer tako, da črki, s katero je označen mejni odsek, sledi zaporedna številka, ki narašča v smeri zahod-vzhod. Označba mejnih znakov se je ohranila vse do danes, saj se točke začnejo z oznako A. Določene so tudi obveznosti glede obnavljanja, označevanja in vzdrževanja mejnih točk in oznak med državama. SFRJ je bila odgovorna za mejni odsek A, C in E, Ljudska republika Madžarska pa je bila odgovorna za mejni odsek B, D in F. Na podlagi 9. člena konvencije je določeno, da je potrebno na vseh mejnih odsekih vsakih pet let skupno pregledati mejno črto, obnavljati in vzdrževati mejne oznake. Pregled državne meje pred potekom petletnega roka se lahko izvaja v primerih večjih naravnih nesreč in ob graditvi skupnega objekta.

Slika 18: Izsek načrta, ki prikazuje razdelitev mejne črte med Kraljevino SHS in Madžarsko (Celar, 2002).

4.2.3 Mešana komisija

Konvencija v 11. členu določa, da se za izvajanje nalog iz tega sporazuma ustanovi Mešana jugoslovansko-madžarska komisija za obnavljanje, označevanje in vzdrževanje državne meje (v nadaljevanju Mešana komisija), ki jo sestavljata dve delegaciji. Člane Mešane komisije imenuje vsaka država posebej. Država mora imenovati enega predsednika in dva člana svoje delegacije. Mešana komisija si po potrebi lahko zagotovi strokovno in pomožno osebje.

Na podlagi konvencije ima mešana komisija naslednje naloge:

- organizira in usmerja dela pri obnavljanju, označevanju in vzdrževanju mejne črte in mejnih oznak (v nadaljevanju dela na meji),
- nadzira položaj mejnih znakov, ureja popravila poškodovanih mejnih znakov, namesto manjkajočih in uničenih mejnih oznak postavlja nove, določa in usklajuje okrajšave, črke, številke in druge predpisane oznake na mejnih znakih,

- ponovno namesti prestavljene mejne znake v skladu s podatki v mejnih listinah, premešča ogrožene oznake na varna mesta in postavlja na nova mesta tiste mejne oznake, ki na prejšnjih mestih niso več uporabna,
- dopolnilno označuje mejno črto,
- zamenjuje, če je to potrebno, neposredno označevanje mejne črte s posrednim označevanjem mejne črte in obratno,
- po potrebi označuje mejno črto na tistih mestih, kjer seka ceste, mostove, jezove, prekope, železniške proge, nadzemne vode in druge objekte,
- premerja posamezne dele meje, da bi izpopolnila in preverila podatke v mejnih listinah, zaradi zamenjave posameznih mejnih načrtov ter med dopolnilnim označevanjem mejne črte in premeščanjem mejnih oznak,
- izdeluje nove in dopolnilne mejne listine ter evidentira spremembe v veljavni mejni listini,
- izdeluje načrt o prihodnjih delih na meji in določa potrebno število strokovnjakov in drugega osebja, ki sodeluje pri delih,
- sprejema druge ukrepe v zvezi z deli na meji.

Po osamosvojitvi Slovenije in spremembi političnega režima na Madžarskem se je 4. maja 1993 prvič v zgodovini svojega delovanja slovenska geodetska služba lotila vzdrževalnih del državne meje, pri čemer je prišlo do obnove celotne meje. V okviru tega projekta je bilo potrebno zamenjati mejna znamenja na obeh straneh mejnikov, saj se je Ljudska republika Madžarska preimenovala v Republiko Madžarsko. Vzdrževanje je na meji z Madžarsko, kjer Sloveniji pripada le 1. mejni odsek nekdanje jugoslovansko-madžarske meje, razdeljeno tako, da vsaki državi pripada polovica meje za vzdrževanje (Mlakar, 1996). Madžarska stran je zadolžena za obnavljanje od tromeje do mejnika številke A/357, slovenska stran pa je zadolžena za obnavljanje od mejnika številke A/357 do mejnika številke B/1 (Celar, 2002).

18. februarja 1995 je Vlada Republike Slovenije sprejela Akt o nasledstvu sporazumov nekdanje Jugoslavije z Madžarsko, ki naj ostanejo v veljavi med Republiko Slovenijo in Republiko Madžarsko (E-prostor, 2014). Akt vsebuje tudi Konvencijo med ZIS Skupščine SFRJ in Vlado LR Madžarske o obnavljanju, označevanju in vzdrževanju mejne črte in mejnih oznak na jugoslovansko-madžarski državni meji. Ta konvencija ostaja v veljavi, vse dokler se ne sprejme nova konvencija med Republiko Slovenijo in Republiko Madžarsko. Leta 2001 so v Ljubljani sprejeli navodila za kontrolo, obnavljanje, označevanje in vzdrževanje slovensko-madžarske državne meje. Leta 2002 so v Murski Soboti sprejeli še navodila za novo izmero in izdelavo nove mejne dokumentacije (E-prostor, 2014).

5 REZULTATI IN RAZPRAVA

Na začetku tega poglavja so predstavljeni rezultati analize katastrskih načrtov za katastrsko občino Prosenjakovci. Temu sledi opis mejnih znakov na slovensko-madžarski državni meji ob študijskem območju. Na koncu poglavja sledi razprava o usklajenosti podatkov zemljiškega katastra in podatkov Evidence državne meje.

5.1 Značilnosti katastrskih načrtov v mejni katastrski občini Prosenjakovcih

Za katastrsko občino Prosenjakovci so se v času nastanka upoštevala navodila, ki so veljala za izdelavo katastrskega operata v ogrskem delu monarhije. Za izdelavo katastrskih načrtov na ogrskem delu monarhije so bila izdana 4 navodila. Prvi dve v nemščini (1856 in 1865), drugi dve v madžarščini (1869 in 1910). Navodila iz leta 1869 so madžarski prevod navodil iz leta 1865. Vsako navodilo je vsebovalo tudi legendo topografskih znakov, na kateri so bili predstavljeni topografski znaki in njihov pomen. Te legende so k diplomski nalogi dodane kot priloga (priloga C). Na podlagi katastrskih načrtov in legend za izdelavo katastrskih načrtov za ogrski kataster smo ugotavljali, kaj naj bi bile značilnosti načrtov tega katastra.

Na katastrskih načrtih lahko zasledimo različne točkovne topografske znake. Numerično določene triangulacijske točke so bile označene s trikotnikom, znotraj katerega je bil narisana krožec, grafično določene triangulacijske točke pa s kvadratom, znotraj katerega je prav tako bil narisana krožec. Obstajajo tudi krogi s piko na sredini. S temi točkami je prikazana geometrična mreža točk. Na sliki 19 so prikazani primeri za vse tri vrste topografskih znakov iz katastrskih načrtov.

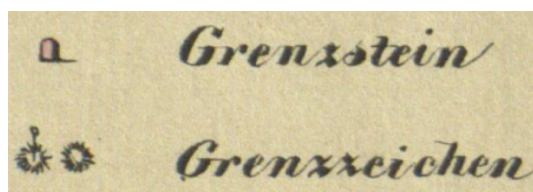
Slika 19: Izrezi iz katastrskih načrtov, na katerih so prikazane različne vrste triangulacijskih točk (Vir: ARS, 2014).

Na načrtih se pojavijo tudi triangulacijske točke v drugačnih oblikah, kot je prikazano na sliki 20. Značilnost teh znakov je, da je nad topografskim znakom triangulacijske točke narisana še simbol, ki predstavlja objekt v naravi. To so lahko drevesa ali zvoniki cerkva, ki so služili kot signali v postopku trinagulacijskih opazovanj. Na katastrskih načrtih študijskega območja lahko opazimo oba primera. Ostale triangulacijske točke, ki nimajo tega dodatnega simbola, so bile po vsej verjetnosti stabilizirane na tleh. Na študijskem območju lahko najdemo večinoma osnovne triangulacijske točke (brez dodatnega simbola). V legendi iz leta 1856 najdemo samo osnovne triangulacijske točke, v legendah iz leta 1869 in 1910 pa lahko zasledimo tudi ostale simbole za triangulacijske točke.

Slika 20: Izrezi iz katastrskih načrtov, na katerih so označene različne vrste trianguacijskih točk, z dodatnim simbolom (Vir: ARS, 2014).

Mejna črta, ki predstavlja mejo med katastrskima občinama, je označena z dvojno rdečo črto (notranja je temnejša). Na katastrskih načrtih so nekatere mejne točke katastrske občine označene tudi s točkovnim simbolom. Vsaka točka je oštevilčena z arabsko številko. Ta številka mejne točke z načrta je za študijsko območje usklajena s številko mejne točke na skici in v opisu poteka meje katastrske občine (slika 10). Na podlagi skice meje katastrske občine vidimo, da je imela katastrska občina Prosenjakovci osem sosednjih katastrskih občin. Opazimo lahko tudi, da so se številke mejnih točk izvajale za vsako sosednjo katastrsko občino posebej. V vsaki občini se je štetje začelo s številko ena in je bilo neodvisno od oštevilčenja mejnih oznak v drugih občinah. V legendi iz leta 1856 lahko zasledimo dve vrsti simbolov za mejne točke. Ena je mejni kamen – tega na obravnavanem območju ni. Druga je mejni hrib (mad. *határdomb* iz legende 1869). Obe vrsti simbolov sta prikazani na sliki 21. Ob mejni črti je z velikimi tiskanimi črkami napisano ime sosednje katastrske občine.

Slika 21: Izsek iz legende katastrskega načrta iz leta 1956 (Vir: Catastrum, 2014).

Na katastrskih načrtih lahko poleg imena naselij zasledimo še imena ledin. Takratna katastrska občina Prosenjakovci je danes razdeljena na katastrsko občino Prosenjakovci in katastrsko občino Pordašinci. Na načrtih lahko opazimo, da so na nekaterih mejah parcel zelene pike, očitno dorisane v poznejšem času z barvnim svinčnikom (glej sliko 22). Po vsej verjetnosti so s to črto želeli označiti mejo med današnjima katastrskima občinama Prosenjakovci in Pordašinci. Današnja meja med katastrskima občinama še vedno poteka približno po takrat zarisani meji.

Slika 22: Izrez katastrskega načrta, na katerem je prikazan potek meje katastrske občine. Na sliki lahko opazimo tudi črto z zelenimi pikami (Vir: ARS, 2014).

Na katastrskih načrtih lahko nadalje opazimo, da se parcele niso delile na zemljiške in stavbne (kot to poznamo pri franciscejskem katastru) in vsaka parcela je oštevilčena s črno barvo. Na podlagi legende in načrtov iz leta 1856 lahko sklepamo, da so z rumeno barvo označevali objekte iz lesa, z rdečo barvo zidane objekte in s temno rdečo javne zidane objekte. Na študijskem območju so bili objekti večinoma iz lesa, vendar lahko zasledimo tudi nekaj zidanih objektov. Javnih objektov v tej občini ni bilo. V legendi je obstajal poseben simbol za nekatere javne objekte (cerkve, ruševine, pošte, lovski dom in gostilno). Poznejše legende za ogrski kataster ločujejo še dodatne vrste objektov (npr. sinagogo, kopališče, mlin itd.).

Na katastrskih načrtih katastrske občine Prosenjakovci lahko opazimo, da so na nekaterih delih roba katastrskega načrta strukturo parcel narisali tudi izven okvira. V tem primeru gre večinoma za nadaljevanje parcel, ki jih je črta okvira lista razrezala oziroma razdelila. Na ta način so parcele grafično predstavili samo v nekaterih redkih primerih (glej sliko 23). Na katastrskih načrtih lahko zasledimo še črte, ki so pravokotno narisane na črto okvira lista, ki se imenujejo palčna razdelba (1 palec na načrtu = 40 sežnjev v naravi – glej poglavje 3.3). Črte so med sabo enakomerno oddaljene. Če bi črte povezali s parom na drugi strani načrta, bi dobili mrežo kvadratov, ki nas spominja na mrežo kvadratov na sodobnih kartah in načrtih. Namenjene so bile predvsem ugotavljanju skrčkov in raztezkov papirja, na katerega je bil načrt narisani ter meritvam na načrtu.

Slika 23: Izrez iz katastrskega načrta, na katerem so prikazane parcele, ki so narisane tudi izven okvira. Prikazana je tudi palčna razdelba na okviru načrta (Vir: ARS, 2014).

Če primerjamo legende iz let 1856, 1865, 1869 in 1910, lahko opazimo, da se je z leti povečal nabor topografskih znakov, s tem pa je bilo možno na načrtih in skicah označevati vedno več podrobnosti in različnih rab prostora. Zanimivost legende iz leta 1910 je ta, da posebej našteva topografske znake za terenske skice in katastrske načrte ter posebej za indikacijske skice. Razlika med topografskimi znaki je večinoma samo v barvi. Znaki (simboli) za indikacijske skice so barvni, medtem ko so v ostalih dveh primerih črno-beli.

5.1.1 Primerjava načrtov ogrskega katastra z načrti franciscejskega katastra v avstrijskih deželah

Obe katastrski izmeri sta potekali na podoben način, saj sta nastali v isti državi z istim namenom (to je za odmero davkov na kmetijska zemljišča). V obeh primerih so praviloma najprej postavili osnovo za katastrsko izmero, to je triangulacijsko mrežo. Le-ta je bila razdeljena na štiri rede. Prvi trije redi so bili določeni numerično, četrti pa grafično s pomočjo merske mizice. Kot razliko med katastroma je potrebno omeniti to, da so pri ogrskem katastru triangulacijsko mrežo matematično izravnali. V veliki meri so v ogrskem delu tudi četrti red triangulacijske mreže začeli določevati numerično, na podlagi opazovanj s pomočjo teodolitov in izravnave. Na študijskem območju je bil po vsej verjetnosti IV. red triangulacijske mreže še vedno določen grafično. Katastrska izmera je bila izvedena po katastrskih občinah, podobno kot pri franciscejskem katastru v avstrijskih deželah. V obeh primerih je vsaj eno leto pred izmero potekalo označevanje in evidentiranje meje katastrskih občin.

Nekaj več razlik lahko opazimo pri katastrskem operatu. Razlika je opazna zlasti pri grafičnem delu operata. Grafični del franciscejskega katastra v avstrijskem delu države je vseboval katastrske načrte in indikacijske skice, medtem ko je grafični del ogrskega katastra vseboval tudi terenske skice. V nalogi smo ugotavljali nekatere značilnosti katastrskih načrtov, ki so opisane v prejšnjem poglavju. Ena od pomembnih razlik je tudi ta, da so pri geodetski izmeri ogrskega katastra od leta 1864 začeli uporabljati kartografsko projekcijo, kar pri franciscejskem katastru iz prve polovice 19. stoletja ni bil slučaj. Glede na to, da je katastrski operat za katastrsko občino Prosenjakovci nastal leta 1860, pri njem še najverjetneje niso uporabljali kartografske projekcije. Sklepamo lahko, da so katastrski načrti in skice iz druge polovice 19. stoletja, ki so nastali v ogrskem delu monarhije, zaradi uporabe izravnave in numerične določitve vseh točk triangulacijske mreže ter uporabe projekcije, po vsej verjetnosti natančnejši, višje kakovosti, kot podatki prvotne franciscejske izmere v avstrijskem delu države. K uporabi boljših metod je najverjetneje pripomoglo tudi to, da so katastrsko izmero začeli približno 40 let pozneje.

5.2 Mejni znaki na slovensko-madžarski državni meji v katastrski občini Prosenjakovci

Na delu slovensko-madžarske državne meje, kjer leži katastrska občina Prosenjakovci, je državna meja označena s 101 mejnim znakom. Od tega je 23 glavnih in 78 vmesnih mejnih znakov. Oštevilčba mejnih znakov za obravnavano območje poteka od glavnega mejnega znaka A/286 do A/308. Glede vzdrževanja in obnavljanja za omenjeni del državne meje je zadolžena Madžarska. Vsak mejni znak ima na vrhu s črno barvo narisani križec, ki določa položaj točke. Poleg križca sta še dve črti, ki nakazujeta smer naslednjega mejnega znaka. Glavni mejni znaki se nahajajo približno 60 cm nad zemljo in imajo tloris približno 20 x 20 cm. Tista stran mejnika, ki kaže proti Sloveniji, vsebuje napis RS, tista stran, ki kaže proti Madžarski, pa vsebuje napis MK (*Republika Madžarska*, mad. *Magyar Köztársaság*). Na ostalih dveh straneh mejnega znaka je napisana številka mejnika. Na študijskem območju je mogoče najti dve vrsti vmesnih mejnih znakov. Prva vrsta vmesnih mejnih znakov je visokih približno 110 cm nad zemljo. Ti znaki so široki približno 15 x 15 cm. Teh je na študijskem območju 77. Tudi ti znaki imajo na isti način kot glavni mejni znaki ob straneh napisano RS in MK, vendar pa nimajo napisane številke mejnika. Na študijskem območju najdemo le en mejnik iz skupine druge vrste vmesnih mejnikov. Ta znak sega približno 35 cm nad zemljo in je širok približno 15 x 15 cm. Označen je enako kot prva vrsta vmesnih mejnih znakov. Primer za vsako vrsto mejnega znaka je na sliki 24. Ob nekaterih mejnih znakih ležijo še ostanki starih mejnih znakov. Nekateri so celo poraščeni z mahom. Po vsej verjetnosti so ti ostanki tam še od zadnje obnove državne meje.

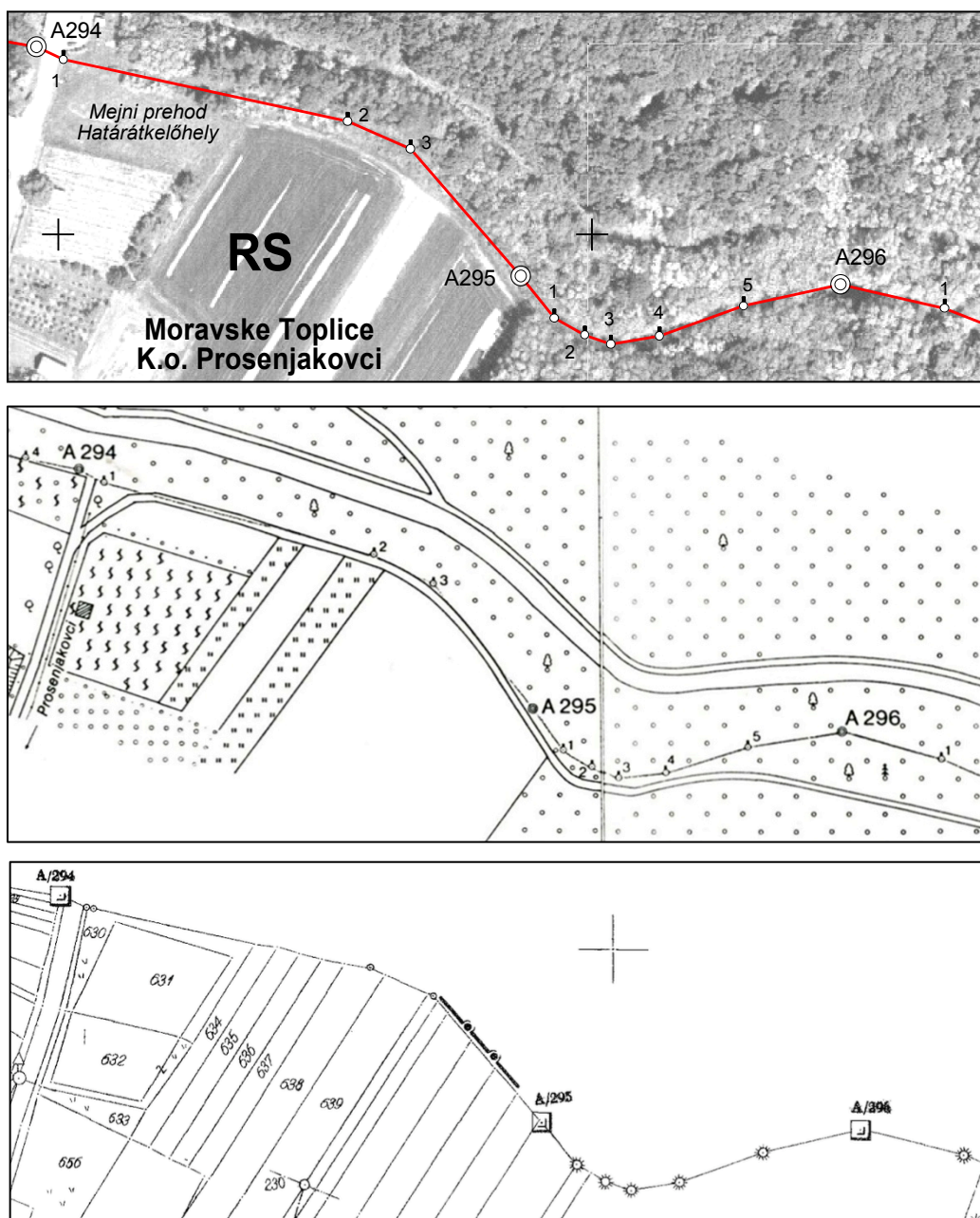
Slika 24: Na zgornji levi sliki je primer glavnega mejnega znaka, na spodnji levi sliki je primer druge vrste vmesnega mejnega znaka in na desni sliki je primer prve vrste vmesnega mejnega znaka.

5.3 Usklajenosti podatkov zemljiškega katastra in poteka državne meje

Zemljiški kataster in evidenca EDM se vodita posebej in z različnim namenom. V zemljiškem katastru se evidentirajo zemljiške parcele. Temeljna evidenca o poteku državne meje v Sloveniji je EDM. V tej evidenci se podatki za študijsko območje vodijo le v novem koordinatnem sistemu D96/TM. V mejni dokumentaciji se podatki za slovensko-madžarsko mejo vodijo tudi v koordinatnem sistemu HDR, ki se uporablja na južnem delu Madžarske. Tudi v zemljiškem katastru na nek način shranjujemo podatke o poteku državne meje, saj določene parcele ležijo ob državni meji oziroma se del meje teh parcel dotika. V zemljiškem katastru se podatki za študijsko območje vodijo še v starem koordinatnem sistemu D48/GK. Obe evidenci vodi in vzdržuje GURS.

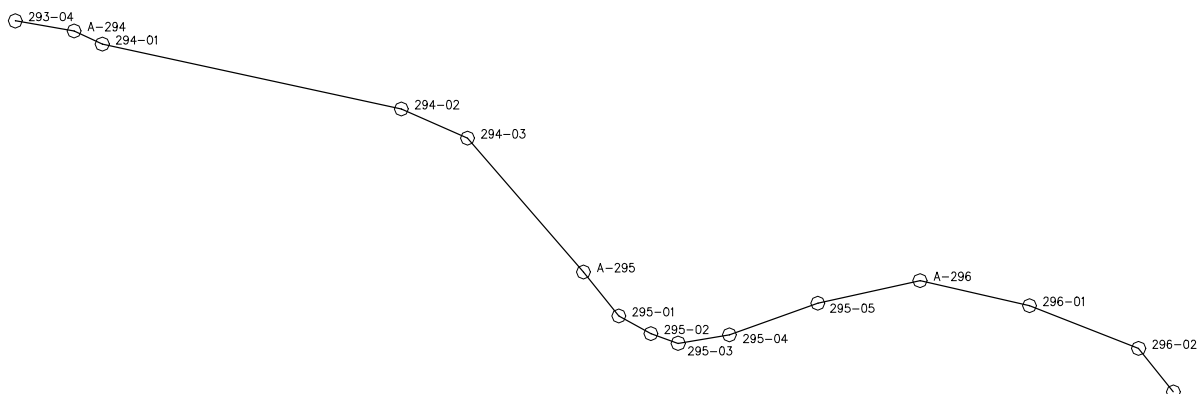
Na sliki 25 je prikazan izsek iz zemljiškokatastrskega načrta in izsek novega mejnega načrta iz EDM-ja ter starega mejnega načrta, ki je nastal še v času jugoslovansko-madžarske mešane komisije. Vsi trije prikazujejo isti del državne meje na območju katastrske občine Prosenjakovci. Če na vseh treh izsekih pogledamo črto državne meje, lahko vidimo, da so podobne oblike. Na grafičnem prikazu zemljiškega katastra je za glavne mejne znake navedena tudi identifikacijska številka točke iz evidence EDM, vmesni mejni znaki pa so samo grafično označeni. Tudi na novem mejnem načrtu je

navedena identifikacijska številka za glavne mejne znake, poleg tega pa je identifikacijska številka navedena še za vmesne mejne znake. Na starem mejnem načrtu so mejni znaki označeni enako kot v novem mejnem načrtu. Iz izsekov lahko vidimo, da je oštevilčba podobna.

Slika 25: Na zgornji sliki je prikazan izsek novega mejnega načrta iz EDM-ja, na srednji sliki je prikazan izsek starega mejnega načrta, na spodnji sliki pa je prikazan izsek iz skenograma originala zemljiško katastrskega načrta iz leta 1957 v državnem koordinatnem sistemu D48/GK za isto območje (Vir: GURS, 2014; lasten prikaz).

Za vsako lomno točko detajla, ki je bila leta 1957 kartirana na originalu zemljiškokatastrskega načrta v okviru nove zemljiškokatastrske izmere v državnem koordinatnem sistemu D48/GK, obstajajo v arhivu geodetske uprave merski podatki skic detajla in tahimetrični zapisniki, ki omogočajo izračun koordinat lomnih (mejnih) točk. Izračun koordinat mejnih točk na državni meji sicer ni predmet te naloge.

Slika 26: Primer podatkov državne meje v koordinatnem sistemu D48/GK, ki so bili neposredno koordinatno preneseni v digitalno vektorsko grafiko zemljiškokatastrskega prikaza k.o. Prosenjakovci (Vir: OGU Murska Sobota, 2014).

Na Območni geodetski upravi Murska Sobota so za območje celotne državne meje med Slovenijo in Madžarsko v okviru postopkov usklajevanja podatkov zemljiškega katastra s podatki EDM izvedli uskladitev podatkov z neposrednim koordinatnim vnosom koordinat v sistemu D48/GK za vse mejne točke državne meje iz EDM v zemljiški kataster. Slika 26 prikazuje potek državne meje na območju, ki je prikazano na sliki 25, v koordinatnem sistemu D48/GK. Za območje k.o. Prosenjakovci so vse mejne točke EDM v sistemu D48/GK vpisane v zemljiški kataster s šiframi zemljiškokatastrskih točk, pri katerih je v digitalnem zapisu atributnih podatkov zemljiškokatastrskih točk (t.i. TMP.ZKV standardni zapis) vpisana oznaka mejnih točk EDM, kot kaže primer izpisa na spodnji sliki 27 za mejne točke na državni meji, ki so prikazane v izrezu na slikah 25 in 26. Enako območje je prikazano tudi na sliki 28, ki je izsek iz digitalnega zemljiškokatastrskega prikaza, kjer so med drugim vidni podatki o državni meji ob katastrski občini Prosenjakovci.

Šifra k.o.	Številka ZKT	Y_{GK}	X_{GK}	H	Metoda določ.	Upravni status	IDPOS	Datum	Opomba	Y_{graf}	X_{graf}	Delo
88	1409	601792.22	179270.58	288.61	11	9	6014000	20021002	A-294	601792.22	179270.58	N
88	1454	601802.27	179265.83	289.46	11	9	6014000	20021002	294-01	601802.27	179265.83	N
88	1455	601908.75	179242.74	284.78	11	9	6014000	20021002	294-02	601908.75	179242.74	N
88	1456	601932.33	179232.35	283.69	11	9	6014000	20021002	294-03	601932.33	179232.35	N
88	1410	601973.64	179184.70	281.68	11	9	6014000	20021002	A-295	601973.64	179184.70	N
88	1457	601986.15	179168.97	281.84	11	9	6014000	20021002	295-01	601986.15	179168.97	N
88	1458	601997.58	179162.66	281.93	11	9	6014000	20021002	295-02	601997.58	179162.66	N
88	1459	602007.34	179159.25	281.29	11	9	6014000	20021002	295-03	602007.34	179159.25	N
88	1460	602025.56	179162.26	281.46	11	9	6014000	20021002	295-04	602025.56	179162.26	N
88	1461	602057.04	179173.53	281.86	11	9	6014000	20021002	295-05	602057.04	179173.53	N
88	1411	602093.41	179181.58	280.97	11	9	6014000	20021002	A-296	602093.41	179181.58	N
88	1462	602132.39	179172.68	281.13	11	9	6014000	20021002	296-01	602132.39	179172.68	N
88	1463	602171.28	179157.39	281.43	11	9	6014000	20021002	296-02	602171.28	179157.39	N

Slika 27: Izsek iz standardne datoteke geodetske uprave TMP.ZKV (Vir: OGU Murska Sobota, 2014).

Na sliki 27 je prikazan izsek standardne datoteke geodetske uprave (TMP.ZKV), iz katerega je razvidno, da so podatki ZK-točk zemljiškega katastra v sistemu D48/GK v celoti skladni s podatki EDM. Oznake mejnih točk, ki pripadajo posameznim ZK-točkam, so vpisane v polju opomb datoteke TMP.ZKV. Koordinate Y_{GK} , X_{GK} in H so iz EDM neposredno pripisane ZK-točkam. Grafične koordinate Y_{graf} , X_{graf} za prikazovanje v zemljiškokatastrskem prikazu so vedno enake Y_{GK} , X_{GK} . S slike 27 je med drugim razvidno, da so vse mejne točke državne meje v zemljiškem katastru v skladu z določili ZEN evidentirane kot urejene zemljiškokatastrske točke (upravni status = 9).

Tako je v koordinatnem sistemu D48/GK meja katastrske občine Prosenjakovci v zemljiškem katastru v celoti usklajena z državno mejo. Po transformaciji podatkov zemljiškega katastra iz koordinatnega sistema D48/GK v sistem D96/TM se bodo v zemljiški kataster na enak način prevzemali vsakokratni podatki EDM v referenčnem sistemu D96/TM.

6 ZAKLJUČEK

Prvi parcelno orientiran kataster se je na območju današnje Slovenije pojavil v 19. stoletju. To območje je takrat spadalo v Habsburško monarhijo oziroma Avstrijsko cesarstvo (od leta 1867 pod Avstro-Ogrsko). Cesarstvo lahko v grobem razdelimo na avstrijski in madžarski oziroma ogrski del. Na Koroškem, Kranjskem, Primorskem in Štajerskem so s katastrsko izmero začeli leta 1817 oziroma 1818. Omenjene dežele so spadale pod avstrijski del cesarstva. V ogrskem delu cesarstva so s katastrsko izmero začeli skoraj 40 let pozneje (leta 1856). Ker je Prekmurje takrat spadalo k ogrskemu delu cesarstva, se je tam katastrska izmera začela pozneje kot v ostalih slovenskih deželah. Katastrska izmera je v Prekmurju potekala tri leta (1859–1861).

Za katastrsko izmero v ogrskem delu so uporabljali tri koordinatne sisteme. Za območje Prekmurja se je uporabljal koordinatni sistem z izhodiščem na Gellérthegyu v Budimpešti. Osnovo za izdelavo katastrskih načrtov je predstavljala triangulacijska mreža. Mrežo so delili na štiri rede. Točke prvih treh redov so določili s teodoliti, točke IV. reda pa so na začetku določevali grafično z merskimi mizicami, pozneje z uporabo teodolitov. Izmera ogrskega dela je potekala relativno počasi, saj so do I. svetovne vojne uspeli izmeriti komaj 81 % ogrskega dela monarhije. Katastrska izmera je podobno kot v avstrijskih deželah potekala po katastrskih občinah. Za vsako občino se je izdelal katastrski operat. Vsebinsko operata v grobem lahko razdelimo na grafični in opisni del. Grafični del operata je vseboval katastrski načrt, terensko in indikacijsko skico. Pomembnejši opisni izdelki pa so bili abecedni seznam posestnikov, seznam zemljiških parcel, seznam stavbnih parcel in izračun površin. Na študijskem območju, ki leži v Prekmurju, je prva katastrska izmera potekala v letu 1860. Po prvi svetovni vojni so na območju Prekmurja začeli z novo izmero. Izmera je zopet potekala po katastrskih občinah.

Študijsko območje leži tudi ob slovensko-madžarski državni meji, zato smo v nalogi posebno pozornost posvetili tudi podatkom o poteku državne meje. Državna meja Republike Slovenije z Republiko Madžarsko je mednarodno priznana in dokončno določena. Podatke o državni meji se v Sloveniji vodi v Evidenci državne meje, na podlagi Zakona o evidentiranju nepremičnin (2006). Omenjeno državno mejo so prvič določili s Trianonsko mirovno pogodbo leta 1919. O označevanju, vzdrževanju in obnavljanju državne meje se mora med državama vedno skleniti ratificirana mednarodna pogodba. Trenutno veljavna pogodba med Republiko Slovenijo in Republiko Madžarsko je Konvencija med Zveznim izvršnim svetom Skupščine SFRJ in Vlado Ljudske republike Madžarske o obnavljanju, označevanju in vzdrževanju mejne črte in mejnih oznak na jugoslovansko-madžarski državni meji.

Na podlagi podrobnega pregleda katastrskih načrtov za katastrsko občino Prosenjakovci smo ugotovili, da je takratna katastrska občina danes razdeljena na katastrsko občino Prosenjakovci in katastrsko občino Pordašinci. Omenjeno razdelitev so že tudi na takrat nastalih katastrskih načrtih označili. Zanimivost katastrskih načrtov za študijsko območje je ta, da so na nekaterih delih parcele risali parcele izven okvira načrta in, da je na vsakem načrtu na okvir narisana tudi palčna razdelba. Ta razdelba je bila v pomoč pri meritvah na načrtih in tudi pri ugotavljanju skrčkov in raztezkov papirja. Posebnost so prikazane trigonometrične točke, ki so prikazane z dodatnim simbolom in so po vsej verjetnosti predstavljali objekt v naravi (npr. cerkveni zvonik). Pri prikazi stavb velja omeniti, da na načrtih najdemo tri vrste objektov, ki jih med seboj lahko ločimo na podlagi barve – podobno kot pri franciscejskem katastru v avstrijskih deželah. Z rumeno barvo so označeni objekti iz lesa, z rdečo barvo zidani objekti in s temno rdečo javni objekti. Ugotovili smo, da na načrtih stavbne parcele niso ločene od zemljiških, saj je vsaka parcela oštevilčena s črno barvo. Med pomembnejše napredke ogrskega katastra lahko štejemo to, da so že uporabljali kartografsko projekcijo in da so pri določitvi triangulacijskih točk že uporabljali izravnavo. Vendar je potrebno omeniti, da prej omenjenih posebnosti (kartografska projekcija in izravnava) po vsej verjetnosti še niso upoštevali pri izdelavi katastrskih operatov za Prekmurje, saj je katastrska izmera potekala v Prekmurju do leta 1861, omenjene novosti pa so uvedli po letu 1864.

Pregled o usklajenosti poteka državne meje v zemljiškem katastru in EDM-ju smo v našem primeru za študijsko območje lahko izvedli le za koordinatni sistem D48/GK. Državna meja ob študijskem

območju poteka od mejnika številke A/286 do A/308. Za vzdrževanje in obnavljanje tega dela državne meje je zadolžena Madžarska. Potek državne meje na obravnavanem območju označuje 101 mejnih znakov. Od tega je 23 glavnih in 78 vmesnih mejnih znakov. Podatki EDM so bili v referenčnem sistemu D48/GK na študijskem območju neposredno koordinatno preneseni v zemljiški kataster. Koordinate točk, ki tvorijo potek državne meje, so trenutno vodene v različnih koordinatnih sistemih. Zemljiški kataster v grafičnem delu evidence še vedno uporablja stari državni koordinatni sistem D48/GK, medtem ko so trenutni podatki v EDM-ju že v novem državnem koordinatnem sistemu D96/TM. Po transformaciji zemljiškega katastra v novi državni koordinatni sistem D96/TM bo naloga geodetske uprave, da omenjeni evidenci ponovno uskladi.

VIRI

Celar, B. 2002. Slovenija in njene meje. Ljubljana, Tiskarna Pleško: 318 str.

E-prostor. 2014.

<http://www.e-prostor.gov.si/> (Pridobljeno 5. 7. 2014.)

Ferlan, M. 2005. Evidentiranje nepremičnin. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo: 262 str.

Hankó, G. 1940. Állami földmérés, háromszögelés és szintezés ismertetése. Magyar katonai szemle 10. 2: 159–169.

http://adtplus.arcanum.hu/en/view/MagyarKatonaiSzemle_1940_2/?pg=0&zoom=h&layout=s
(Pridobljeno 17. 7. 2014.)

Klinghammer I. 2008. Lapok a magyar térképészet történetéből. Földrajzi Közlemények 132. 2: 201–212. http://adtplus.arcanum.hu/en/view/FoldrajziKozlemenyek_2008/?pg=0&zoom=h&layout=s
(Pridobljeno 17. 7. 2014.)

Korošec, B. 1979. Naš prostor v času in projekciji. Ljubljana, Geodetski zavod SR Slovenije: 298 str.

Mlakar, G. 1986. Kataster 1. Zemljiški kataster in zemljiška knjiga. Ljubljana, Tehniška založba Slovenije: 141 str.

Mlakar, G. 1996. Meje: posestne in državne. Ljubljana, Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo: 159 str.

Mozetič, B. 2004. Slovensko-italijanska državna meja. Geodetski vestnik 48. 4: 363–375. <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-YWS3RV9J> (Pridobljeno: 24. 8. 2014)

Pravilnik o evidenci državne meje. Uradni list RS št. 118/2006.

Reisz, T. Cs. 2014 Lajoskomárom kataszteri iratai (1857 – 1859). Catastrum 1. 2: 22–31.

<http://www.castrum.hu/index.php/lapszamok/2014-2-szam/78-castrum/116-pdf-viewer-8>
(Pridobljeno 13. 7. 2014.)

Ribnikar, P. 1982. Zemljiški kataster kot vir za zgodovino. Zgodovinski časopis 4: 321–337.

<http://www.sistory.si/publikacije/prenos/?urn=SISTORY:ID:110> (Pridobljeno 15. 6. 2013.)

SURS. 2014. Statistični Urad Republike Slovenije.

http://www.stat.si/letopis/2003/01_03/01-02-03.asp?jezik=si (Pridobljeno 5. 7. 2014.)

Svetik, P. 2010. Geodeti ob petkih in svetkih – utrinki z meritev v Prekmurju. Geodetski vestnik 54. 1–2: 362–367.

Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije. Uradni list RS št. 1/1991.

Triglav, J. 1995. Na kratko o zgodovini zemljiškega katastra na Slovenskem. Življenje in tehnika, 46. 4: 35–42.

Triglav, J. 2010. Zemljiški kataster, Prekmurje in ... jurčki. Geodetski vestnik, 54. 3: 567–576. http://www.geodetski-vestnik.com/54/3/gv54-3_556-576.pdf (Pridobljeno: 25. 7. 2014)

Triglav, J. 2013. Koordinatni kataster v prekmurju in digitalni katastrski načrti. Geodetski vestnik 57. 3: 600–612. http://www.geodetski-vestnik.com/images/57/3/gv57-3_mnenja1.pdf (Pridobljeno: 25. 7. 2014)

Török, E. 2014. Felvételi előrajz, kataszteri térkép és birtokvázlat. Catastrum 1. 2: 14–21. <http://www.castrum.hu/index.php/lapszamok/2014-2-szam/80-castrum/lapszamok/117-pdf-viewer-9> (Pridobljeno 13. 7. 2014.)

Varga, J. 2005. Térképrendszerek. http://www.agt.bme.hu/staff_h/varga/katrend/katrend.html (Pridobljeno 6. 5. 2014)

Varga, J. 2007. Geodéziai vetületek. http://www.agt.bme.hu/staff_h/varga/vetulettan/katvet.html (Pridobljeno 6.5.2014)

Varga, J. 2009. Magyar ingatlan-nyilvántartás. http://www.agt.bme.hu/staff_h/varga/ingatlan/jegyzet/jegyzet.htm (Pridobljeno 6. 5. 2014)

Vucskics, Z. 1896. A minimum alkalmazása a háromszögelési pontok meghatározásánál. Kataszteri kalauz, 5. 2: 43–53. http://adtplus.arcanum.hu/en/view/KataszteriKozlony_1896/?pg=0&zoom=h&layout=s (Pridobljeno 7. 8. 2014)

Wikipedija. 2014. <http://sl.wikipedia.org/> (Pridobljeno 6. 7. 2014.)

ZEN. 2006. Zakon o evidentiranju nepremičnin. Uradni list RS št. 47/2006.

ZZKat, 1974. Zakon o zemljiškem katastru. Uradni list SRS, št. 16/1974 in 42/1986.

Ostali viri

Arhiv Republike Slovenije. SI AS 180 Kataster za Prekmurje (1858–1860), Železna županija, k.o. Pordašinci (E421PG).

Arhiv Republike Slovenije. SI AS 180 Kataster za Prekmurje (1858–1860), Železna županija, k.o. Pordašinci (E421PS).

Arhiv Republike Slovenije. SI AS 180 Kataster za Prekmurje (1858–1860), Železna županija, k.o. Pordašinci (P421C).

Arhiv Republike Slovenije. SI AS 180 Kataster za Prekmurje (1858–1860), Železna županija, k.o. Pordašinci (P421C01).

Arhiv Republike Slovenije. SI AS 180 Kataster za Prekmurje (1858–1860), Železna županija, k.o. Pordašinci (P421C02).

Arhiv Republike Slovenije. SI AS 180 Kataster za Prekmurje (1858–1860), Železna županija, k.o. Pordašinci (P421C03).

Arhiv Republike Slovenije. SI AS 180 Kataster za Prekmurje (1858–1860), Železna županija, k.o. Pordašinci (P421C04).

Arhiv Republike Slovenije. SI AS 180 Kataster za Prekmurje (1858–1860), Železna županija, k.o. Pordašinci (P421C05).

Arhiv Republike Slovenije. SI AS 180 Kataster za Prekmurje (1858–1860), Železna županija, k.o. Pordašinci (P421C06).

Arhiv Republike Slovenije. SI AS 180 Kataster za Prekmurje (1858–1860), Železna županija, k.o. Pordašinci (P421C07).

Geodetska uprava Republike Slovenije. 2014. Podatki zemljiškega katastra. Zemljiško katastrski prikaz. Ljubljana, GURS.

Geodetska uprava Republike Slovenije. 2014. Podatki zemljiškega katastra. Meje katastrskih občin. Ljubljana, GURS.

Geodetska uprava Republike Slovenije. 2014. Evidenca državne meje. Državna meja Republike Slovenije. Ljubljana, GURS.

»Ta stran je namenoma prazna.«

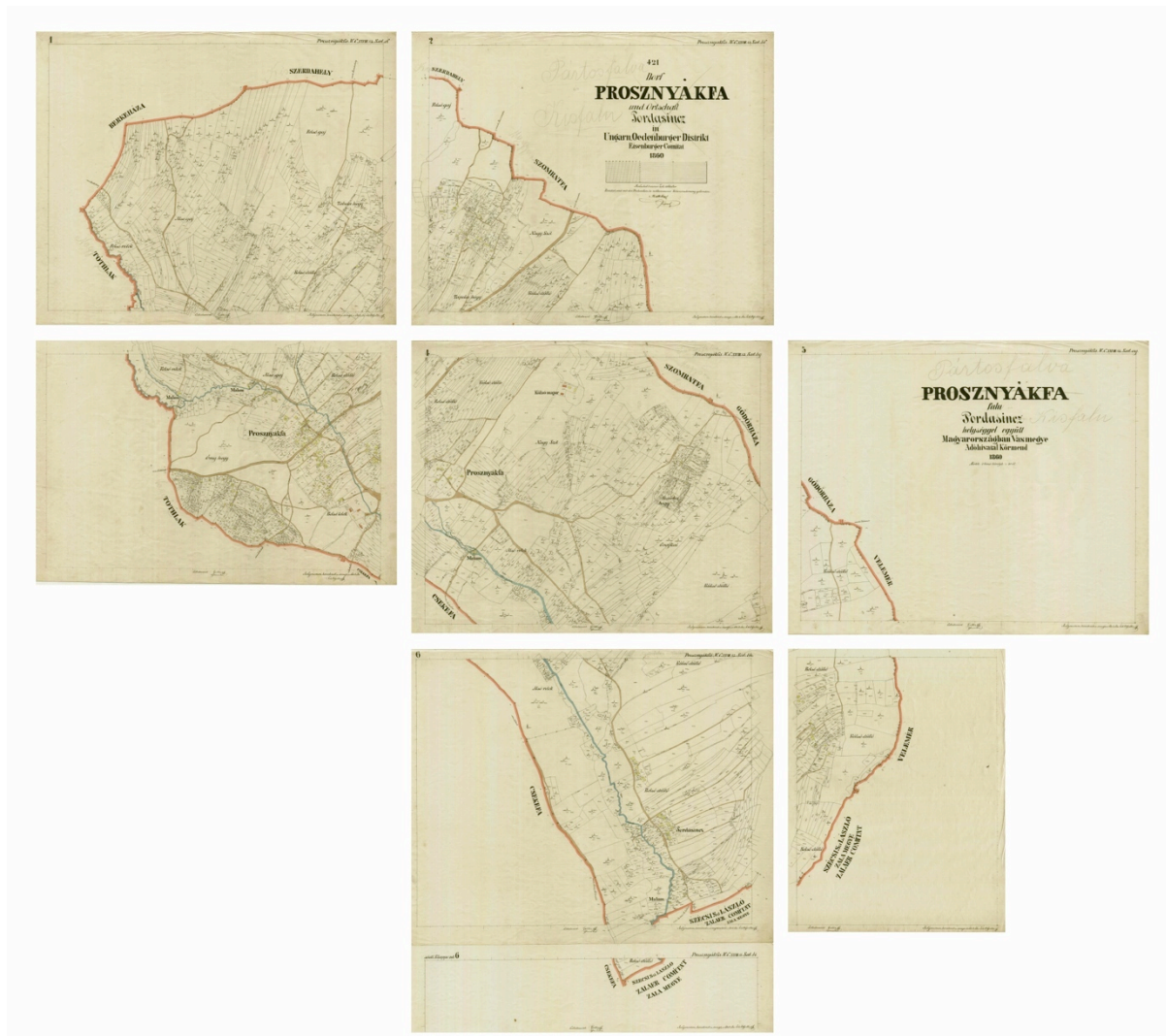
SEZNAM PRILOG

**PRILOGA A: MEDSEBOJNA LEGA LISTOV KATASTRSKIH NAČRTOV KATASTRSKE OBČINE
PROSENJAKOVCI (STANJE LETA 1860)**

**PRILOGA B: KONVENCIJO MED ZIS SKUPŠČINE SFRJ IN VLADO LJUDSKE REPUBLIKE
MADŽARSKE O OBNAVLJANJU, ZAZNAMOVANJU IN VZDRŽEVANJU MEJNE
ČRTE IN MEJNIH OZNAK NA JUGOSLOVANSKO-MADŽARSKI DRŽAVNI MEJI.**

**PRILOGA C: LEGENDE OGRSKEGA KATASTRSKEGA NAČRTA IZ LETA 1856, 1865, 1869 IN
1910.**

PRILOGA A: MEDSEBOJNA LEGA LISTOV KATASTRSKIH NAČRTOV KATASTRSKE OBČINE PROSENJAKOVCI (STANJE LETA 1860)

PRILOGA B: KONVENCIJO MED ZIS SKUPŠČINE SFRJ IN VLADO LJUDSKE REPUBLIKE MADŽARSKE O OBNAVLJANJU, ZAZNAMOVANJU IN VZDRŽEVANJU MEJNE ČRTE IN MEJNIH OZNAK NA JUGOSLOVANSKO-MADŽARSKI DRŽAVNI MEJI.

Stran 394 - Številka 10

URADNI LIST SFRJ

Sreda, 31. julija 1983

65.

Na podlagi 8. točke 347. člena ustave Socialistične federativne republike Jugoslavije izdaja Zvezni izvršni svet

UREDBO

O RATIFIKACIJI KONVENCIJE MED ZVEZNIIM IZVRŠNIM SVETOM SKUPŠČINE SOCIALISTIČNE FEDERATIVNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE IN VLADO LJUDSKE REPUBLIKE MADŽARSKE O OBNAVLJANJU, ZAZNAMOVANJU IN VZDRŽEVANJU MEJNE ČRTE IN MEJNIH OZNAK NA JUGOSLOVANSKO-MADŽARSKI DRŽAVNI MEJI

1. člen

Ratificira se konvencija med Zveznim izvršnim svetom Skupščine Socialistične federativne republike Jugoslavije in vlado Ljudske republike Madžarske o obnavljanju, zaznamovanju in vzdrževanju mejne črte in mejnih oznak na jugoslovansko-madžarski državni meji, ki je bila podpisana 20. oktobra 1983 v Beogradu v srbskohrvatskem in madžarskem izvorniku.

2. člen

Besedilo konvencije v slovenskem jeziku se glasi:

KONVENCIJA

MED ZVEZNIIM IZVRŠNIM SVETOM SKUPŠČINE SOCIALISTIČNE FEDERATIVNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE IN VLADO LJUDSKE REPUBLIKE MADŽARSKE O OBNAVLJANJU, OZNAČEVANJU IN VZDRŽEVANJU MEJNE ČRTE IN MEJNIH OZNAK NA JUGOSLOVANSKO-MADŽARSKI DRŽAVNI MEJI

Zvezni izvršni svet Skupščine Socialistične federativne republike Jugoslavije in vlada Ljudske republike Madžarske sta se v želji, da sporazumno uredita vsa vprašanja, ki se nanašajo na obnavljanje, označevanje in vzdrževanje mejne črte in mejnih oznak na jugoslovansko-madžarski državni meji, odločila, da skleneta to konvencijo, in sta v ta namen imenovala svoja pooblaščenca:

Zvezni izvršni svet Skupščine Socialistične federativne republike Jugoslavije dr. Đorđa Krivokapića, vlada Ljudske republike Madžarske Hajoša Šandorja,

ki sta se po izmenjavi svojih pooblastil zedinila o naslednjem:

1. člen

1. Državna meja med Socialistično federativno republiko Jugoslavijo in Ljudsko republiko Madžarsko, določena na

podlagi drugega odstavka 27. člena trianonske mirovne pogodbe z dne 4. junija 1920 in potrjena po prvem odstavku 1. člena pariške mirovne pogodbe z dne 10. februarja 1947, je označena z mejnimi oznakami in definirana s pravokotnimi koordinatami.

2. Podatki o določanju in označevanju mejne črte ter o obliki, velikosti in položaju mejnih oznak so v mejnih listinah:

- načrtih meje in
- opisu meje,

ki so bile sestavljene za vsak mejni odsek na podlagi nove izmeritve državne meje v času od leta 1973 do leta 1979, ki sta jo pogodbenici potrdili leta 1981.

2. člen

1. Državna meja, določena v mejnih listinah iz 1. člena te konvencije, navpično razmejuje ozemlje dveh držav na površini zemlje, v zračnem prostoru in pod površino zemlje.

2. Pogodbenici potrjujeta svoje soglasje, da ostane državna meja stalna in nespremenjena, ne glede na naravne ali umetne spremembe, ki utegnejo nastati na njej.

Na delih državne meje, kjer poteka mejna črta po vodnih tokovih, ostane meja nespremenjena tudi takrat, kadar se spremeni struga vodnega toka.

*) Konvencija je začela v skladu z 19. členom veljati 5. aprila 1984.

Madžarski izvornik konvencije je na vpogled pri Službi za mednarodnopravne zadeve Zveznega sekretariata za zunanje zadeve.

3. člen

1. Jugoslovansko-madžarska državna meja je označena:

- z mejnima piramidama, postavljenima na jugoslovansko-madžarsko-avstrijski tromeji in na jugoslovansko-madžarsko-romunski tromeji;
- z mejniki, ki neposredno ali posredno (vzdolž cest, rek, potokov in drugih značilnih mest) označujejo prelomne točke mejne črte;
- z mejnimi kovinskimi reperji, postavljenimi na cestah, mostovih in drugih objektih;
- z mejnimi tablami, postavljenimi na ograjah mostov;
- z rdečo črto na voziščih cest, mostov in drugih objektov, ki jih seka mejna črta.

2. Vse označene in neoznačene prelomne točke mejne črte so določene s koordinatami, ki so izračunane iz podatkov nove izmeritve državne meje v času od leta 1973 do leta 1979 in so v opisu meje.

4. člen

1. Pogodbenici prevzemata obveznost, da bosta državno mejo vzdrževali tako, da bo dobro in vidno označena, in da bosta v ta namen v skladu s to konvencijo skupno:

- kontrolirali položaj mejnih oznak, obnavljali obstoječe in namesto uničenih ali manjkajočih postavljali nove mejne oznake ter postavljali dopolnilne mejne oznake;
- premerjali posamezne dele državne meje in mejne oznake, če bo to potrebno;
- izpopolnjevali obstoječe mejne listine in sestavljali nove;
- sprejemali druge ukrepe v zvezi z obnavljanjem, označevanjem in vzdrževanjem mejne črte in mejnih oznak.

2. Pogodbenici bosta ustrezno ukrepali, da bi preprečili poškodbe, uničenje ali prestavitev mejnih oznak.

5. člen

1. Za vidnost državne meje in mejnih oznak bosta pogodbenici po pristojnih organih skrbeli tako, da bo v 2,5 metra širokem pasu (mejna čistina) z obeh strani mejne črte posekano drevje, grmovje in drugo rastlinje in da bo zemljišče okrog mejnih oznak, ki posredno označujejo mejno črto (sode in lihe), očiščeno v premeru 1 metra.

2. V pasu iz 1. točke ni dovoljeno graditi ničesar, razen objektov, o katerih graditvi se strinjata obe pogodbenici. Ta določba se ne nanaša na obstoječe objekte.

3. Vsaka pogodbenica lahko kadarkoli na svojem ozemlju razčišče pas vzdolž mejne črte, vendar mora o tem obvestiti pristojne organe druge pogodbenice najmanj 10 dni pred začetkom del.

6. člen

1. Jugoslovansko-madžarska državna meja je razdeljena na šest mejnih odsekov:

- mejni odsek A: od jugoslovansko-madžarsko-avstrijske tromeje do mejne oznake B-1, ki je v bližini izliva Krke v Muro;
- mejni odsek B: od mejne oznake B-1 do mejne oznake C-1, ki je v bližini mostu čez Dravo pri Terezinem polju Barča;
- mejni odsek C: od mejne oznake C-1 do mejne oznake D-1, ki je v bližini mostu čez Dravo pri Donjem Miholjcu - Dravasabolča;
- mejni odsek D: od mejne oznake D-1 do mejne oznake E-1, ki je zahodno od Bačkega brega pri Bajskem (Ferenc) prekopu;
- mejni odsek E: od mejne oznake E-1 do mejne oznake F-1, ki je na desnem bregu Stare Tise (Holt Tisza);
- mejni odsek F: od mejne oznake F-1 do jugoslovansko-madžarsko-romunske tromeje.

2. Koordinate začetnih in končnih točk mejnih odsekov so v mejnih listinah.

7. člen

1. Obveznosti pogodbenic glede obnavljanja, označevanja in vzdrževanja mejne črte in mejnih oznak ter stroški v zvezi z njimi se razporedijo takole:

- Socialistična federativna republika Jugoslavija je odgovorna za mejne odseke A, C in E;
- Ljudska republika Madžarska je odgovorna za mejne odseke B, D in F;
- za mejne oznake na kateremkoli mejnem odseku, ki posredno označujejo mejno črto (sode in lihe) je odgovorna tista pogodbenica, na katere državnem ozemlju so te mejne oznake.

2. Določbe 1. točke tega člena ne veljajo, kadar mejne oznake poškodujejo ali uničijo državljani ene ali druge pogodbenice. V takih primerih plača stroške v zvezi s popraviljem in obnavljanjem teh oznak tista pogodbenica, katere državljani so povzročili škodo.

3. Pri graditvi skupnega objekta na državni meji bosta pogodbenici, če je to nujno, na poseben način uredili vprašanje obnavljanja, označevanja in vzdrževanja mejne črte in mejnih oznak v graditveni coni ter obveznosti, ki izhajajo iz tega za vsako pogodbenico.

8. člen

1. Mejno piramido na jugoslovansko-madžarsko-avstrijski tromeji obnavlja, popravlja ali ponovno postavlja jugoslovanska stran ob soglasju in v navzočnosti madžarskih in avstrijskih predstavnikov.

2. Mejno piramido na jugoslovansko-madžarsko-romunski tromeji obnavlja, popravlja ali ponovno postavlja madžarska stran ob soglasju in v navzočnosti jugoslovanskih in romunskih predstavnikov.

9. člen

1. Pogodbenici bosta na vseh mejnih odsekih vsakih pet let skupno pregledovali mejno črto, obnavljali in vzdrževali mejne oznake in po potrebi dopolnilno označevali mejo. Petletno obdobje se šteje od datuma, ko se je začela zadnja skupna obnova.

2. Pogodbenici bosta tudi pred potekom navedenega roka izvajali skupna dela na meji ob večjih naravnih spremembah in ob graditvi skupnih objektov na zahtevo katerekoli pogodbenice, da bi preverili položaj mejnih oznak.

10. člen

1. Uporabniki nepremičnin vzdolž državne meje morajo dovoliti izvajanje del, ki izhajajo iz te konvencije.

2. Za dela iz 1. točke se odškodninski zahtevki rešujejo v skladu s pravnimi predpisi tiste pogodbenice, na ozemlju katere so nepremičnine. Pri drugi pogodbenici ni mogoče uveljavljati odškodninskih zahtevkov.

11. člen

1. Za izvrševanje določb te konvencije se ustanovi mešana jugoslovansko-madžarska komisija za obnavljanje, označevanje in vzdrževanje državne meje (v nadaljnjem besedilu: mešana komisija), ki jo sestavljata dve delegaciji.

2. Vsaka pogodbenica imenuje predsednika in dva člana svoje delegacije. Strokovnjake in pomožne osebe lahko mešana komisija angažira po potrebi.

3. O imenovanju in razrešitvi predsednika delegacije se pogodbenici obveščata po diplomatski poti, o imenovanju oziroma razrešitvi članov delegacije pa se predsednika obveščata med seboj.

12. člen

1. Mešana komisija ima te naloge:
- organizira in usmerja dela pri obnavljanju, označevanju in vzdrževanju mejne črte in mejnih oznak (v nadaljnjem besedilu: dela na meji);
 - kontrolira položaj mejnih oznak, popravlja poškodovane mejne oznake, namesto manjkajočih in uničenih mejnih oznak postavlja nove, določa in usklajuje inicialne, številke, črke in druge predpisane znake na mejnih oznakah;
 - postavlja premaknjene mejne oznake na mesta, ki so določena na podlagi podatkov v mejnih listinah, premešča ogrožene oznake na varna mesta in postavlja na nova mesta tiste mejne oznake, katerih prejšnja mesta niso več uporabna;
 - dopolnilno označuje mejno črto;
 - zamenjuje, kjer je potrebno, neposredno označevanje mejne črte s posrednim ali obratno;
 - po potrebi označuje mejno črto na tistih mestih, kjer seka ceste, mostove, jezove, železniške proge, prekope, nadzemne vode in druge objekte;
 - premerja posamezne dele meje, da bi izpopolnila in preverila podatke v mejnih listinah, zaradi zamenjave posameznih mejnih načrtov ter med dopolnilnim označevanjem mejne črte in premeščanjem mejnih oznak;
 - sestavlja nove in dopolnilne mejne listine ali vpisuje podatke merenj v obstoječe ter ustrezno vodi evidenco nastalih sprememb na meji;
 - izdeluje načrt o prihodnjih delih na meji in določa potrebno število strokovnjakov in drugega osebja, ki sodeluje pri delih;
 - sprejema druge ukrepe v zvezi z deli na meji.
2. Mešana komisija lahko zaradi boljše vidljivosti mejne črte tudi kako drugače označi mejo in uporabi druge tipe, dimenzije in materiale za mejne oznake, ki niso navedeni v mejnih listinah.
3. Mešana komisija zagotavlja, da se dela na meji izvajajo ob soglasju in udeležbi predstavnikov obeh pogodbenic.

13. člen

Za neposredno izvajanje del na meji ustanovi mešana komisija mešane delovne skupine, za sestavljanje mejnih listin in druge konkretne naloge pa po potrebi mašano skupino strokovnjakov.

Mešana skupina strokovnjakov in mešane delovne skupine delajo po pismenih navodilih, ki jih izda mešana komisija.

14. člen

Vsaka pogodbenica plača stroške za svojo delegacijo v mešani komisiji ter za svoje strokovnjake in drugo osebje, ki jih angažira pri izvajanju del iz te konvencije.

15. člen

- Mešana komisija opravlja svoje delo na zasedanjih, sestankih ali z izmenjavo pisem.
 - Mešana komisija sklicuje svoja zasedanja in sestanke po potrebi, izmenoma na ozemlju Socialistične federativne republike Jugoslavije in Ljudske republike Madžarske.
 - Mešana komisija sprejema sklepe soglasno. Če mešana komisija kakšnega vprašanja ne more rešiti, ga predloži v reševanje pristojnim organom pogodbenic.
 - Mešana komisija vodi pogajanja in sestavlja listine v enem izmed jezikov narodov Socialistične federativne republike Jugoslavije in v madžarskem jeziku.
 - O vsakem svojem zasedanju in sestanku sestavi mešana komisija zapisnik, ki ga pošlje v odobritev pristojnim organom pogodbenic.
- Po končanih delih, ki izhajajo iz 1. točke 9. člena te konvencije, sestavi mešana komisija sklepni zapisnik o opravljenih delih, ki ga pošlje v odobritev Zveznemu izvršnemu svetu Skupščine Socialistične federativne republike Jugoslavije in vladi Ljudske republike Madžarske.

6. Mešana komisija sestavi pravilnik, s katerim natančneje uredi način svojega dela.

16. člen

Vsaka delegacija v mešani komisiji ima kovinski žig in gumeni pečat, ki sta izdelana v skladu z zakonskimi predpisi njene države.

17. člen

- Člani mešane komisije, strokovnjaki in pomožno osebje komisije bodo pri opravljanju del, ki izhajajo iz te konvencije, prehajali čez državno mejo z rednimi potnimi listinami. Med izvajanjem del na meji bodo navedene osebe in osebje mešanih delovnih skupin prehajali čez državno mejo na način, določen v sporazumu med vlado Socialistične federativne republike Jugoslavije in vlado Ljudske republike Madžarske o poenotenju potnih listin za prehajanje čez jugoslovansko-madžarsko mejo v uradne namene, ki je bil sestavljen v Budimpešti 27. novembra 1975. Mešana komisija bo določila, katere osebe v mešanih delovnih skupinah bodo dobile ustrezne prepustnice.
- Gibanje osebja mešanih delovnih skupin vzdolž mejne črte in na ozemlju druge pogodbenice uredi mešana komisija.
- Dela na meji se lahko izvajajo od sončnega vzhoda do sončnega zahoda.

18. člen

- Člani mešane komisije, strokovnjaki, pomožno osebje in osebje mešanih skupin strokovnjakov in mešanih delovnih skupin med bivanjem na ozemlju druge pogodbenice zaradi izvrševanja nalog iz te konvencije:
 - uživajo osebno imuniteto in nedotakljivost uradnih dokumentov, ki jih imajo s seboj;
 - imajo pravico, da brez carinskih formalnosti in brez plačila carinskih in drugih davščin prenesejo na ozemlje druge pogodbenice potrebne stvari, vozila, instrumente in druga sredstva, potrebna za delo, pogoj pa je, da jih vrnejo;
 - lahko nosijo uniformo pri izvajanju del na meji, vendar brez orožja.
- Pogodbenici bosta ukrenili, kar je potrebno, da bi delo mešane komisije, strokovnjakov, pomožnega osebja, mešanih skupin strokovnjakov in mešanih delovnih skupin potekalo nemoteno.

19. člen

- To konvencijo morajo odobriti pristojni organi, veljati pa začne trideseti dan po vzajemni izmenjavi not o njeni odobritvi.
- Sklenjena konvencija velja deset let. Če nobena pogodbenica ne odpove konvencije leto dni pred potekom navedenega roka, se njena veljavnost podaljša za nedoločen čas. Po poteku desetletne veljavnosti lahko vsaka pogodbenica konvencijo kadarkoli odpove, veljati pa neha leto dni po odpovedi.

20. člen

Z uveljavitvijo te konvencije neha veljati konvencija med vlado Federativne ljudske republike Jugoslavije in vlado Ljudske republike Madžarske o vzdrževanju in obnovi mejne črte in mejnih označb na jugoslovansko-madžarski meji, ki je bila sestavljena v Beogradu 18. januarja 1956.

Ta konvencija je sestavljena v dveh izvirkih v srbsko-hrvatskem in madžarskem jeziku. Obe besedili sta enako veljavni.

Sestavljeno v Beogradu 20. oktobra 1983.

Po pooblastilu Zveznega izvršnega sveta Socialistične federativne republike Jugoslavije:
dr. Đorđe Krivokapić l.r.

Po pooblastilu vlade Ljudske republike Madžarske:
Hajoš Šandor l.r.

reda, 31. julija 1985

MEDNARODNE POGODBE

Številka 10 – Stran 397

3. člen

Ta uredba začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem listu SFRJ.

E.p. št. 13
Beograd, 19. januarja 1984

Zvezni izvršni svet

Predsednica:
Milka Planinc l.r.

PRIOGA C:LEGENDE OGRSKEGA KATASTRSKEGA NAČRTA IZ LETA 1856, 1865, 1869 IN 1910.

RAJZMINTA

MIIIth száma minta 169 Szoz.

